

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра банківської справи

ВІЛЬШАНСЬКА Марія Михайлівна

**Розвиток банківського бізнесу в умовах фінансової
глобалізації /The development of banking business in the
conditions of financial globalization**

спеціальність: 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
магістерська програма – Банківська справа

Магістерська робота

Виконала студентка групи
ФБСм-21
М.М. Вільшанська

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, З.К. Сороківська

Магістерську роботу допущено
до захисту:

«__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **О.В. Дзюблюк**

ТЕРНОПІЛЬ – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ	
1.1. Необхідність та суть банківського бізнесу в умовах ринкових відносин.....	9
1.2. Характеристика видів банківського бізнесу.....	20
1.3. Нормативно-правова база організації банківського бізнесу.....	33
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	41
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	
2.1. Аналіз розвитку корпоративного бізнесу в Україні.....	43
2.2. Сучасні тенденції розвитку роздрібного банківського бізнесу.....	51
2.3. Види та особливості ризиків, які супроводжують ведення банківського бізнесу.	62
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	71
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
3.1. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток банківського бізнесу.....	73
3.2. Перспективи розвитку банківського бізнесу в Україні.....	81
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	93
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	98
ДОДАТКИ.....	106

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах розвитку економіки важливе місце займає глобалізація. Процеси глобалізації мають всеосяжний та всеохоплюючий характер та є підґрунтям появи фінансової глобалізації, яка чинить визначальний вплив на розвиток національних фінансових та банківських сфер. Впливають згадані процеси і на функціонування економіки України, а також такий важливий її сегмент, як банківський бізнес.

Варто зазначити, що для підвищення інтенсивності сучасних процесів трансформації банківського бізнесу України до міжнародних стандартів та усунення дисбалансів в економіці, необхідно врахувати вплив позитивних наслідків глобалізації на вітчизняний фінансовий ринок, а також прослідкувати зворотні негативні тенденції впливу на економічне зростання країни.

Відкритість національної економіки зумовлює першочергову інтеграцію її банківської системи до світового економічного простору та активізує збільшення масштабів проникнення іноземного капіталу на вітчизняний простір. З огляду на формування єдиного ринку банківських послуг, особливої актуальності набуває дослідження суті банківського бізнесу, аналіз функціонування основних видів та обґрунтування його ефективності як однієї з вагомих складових глобальної фінансової системи та посередника у забезпеченні потреб як реального сектору економіки, так і населення фінансовими ресурсами.

В умовах світової інтеграції, важлива роль належить сфері продуктів та послуг, що пропонуються банками для своїх клієнтів. Вітчизняний роздрібний банківський бізнес, що орієнтований на задоволення першочергових потреб мільйонів українців, покликаний поліпшувати якість продуктів, розширювати канали їх продажу, сприяти доступності і простоті користування. Впродовж останніх років, банки займаються активним розвитком інфраструктури для підтримки роздрібно-банківництва. Проте, ситуація, що склалася на ринку за даних умов господарювання, вимагає від кожного учасника швидкої реакції на зміни, що є неминучими. Планування та реорганізація роздрібно-банківського

бізнесу має відбуватись відповідно до місії банку, відбиваючи специфіку профілюючого напрямку його діяльності. що забезпечить конкурентні переваги.

Зважаючи на співпрацю банківського бізнесу із підприємствами та організаціями, основою його успішного розвитку є робота з корпоративною базою клієнтів. Формування стратегії обслуговування корпоративних клієнтів має враховувати аспекти, що пов'язані із побудовою довготривалих взаємовідносин з клієнтом, управління його грошовими потоками, забезпечення комплексного обслуговування та мінімізація ризиків його діяльності. Правильно побудована корпоративна стратегія є віддзеркаленням націленості банку на підвищення конкурентоспроможності в умовах адаптації до умов світової економіки.

Висвітлення характерних особливостей розвитку ринку банківських продуктів та послуг, акцентування уваги на потенційних ризиках, що супроводжують ведення банківського бізнесу, аналіз нормативно-правової бази, що встановлює контроль та моніторинг за веденням банківської діяльності в умовах посилення впливу глобальних факторів, має важливе значення для забезпечення стабільності функціонування банківської системи України. Об'єктивна необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і практичних розробок з питань впливу фінансової глобалізації на банківський бізнес та перспектив його розвитку в Україні обумовила вибір об'єкта, теми дослідження та її актуальність.

Огляд літератури з теми дослідження. Значний внесок у розробку питань, що стосувалися дослідження суті банківського бізнесу та банківської діяльності зробили західні класики політичної економії А. Сміт та Д. Рікардо. Дослідженням даного питання також займались й інші зарубіжні вчені, а саме: Т. Левіт, С. Росс, С. Шмуклер. Дослідженню теорії і практики організації банківського бізнесу, роздрібного та корпоративного банківництва, суті банківської діяльності як інституту фінансового права, впливу фінансової глобалізації на ведення банківської справи сприяють праці вітчизняних вчених-економістів: О.В. Дзюблюка, Я.І. Чайковського, І.Б. Івасіва, Ю.М. Дмитренка, З.К. Сороківської, Л.Л. Калініченка. Серед російських вчених слід назвати праці Н.В. Бонцевича, С. Б.

Гладкової, Л.Н. Земцової. Але в їхніх дослідженнях висвітлюються або окремі аспекти функціонування банківського бізнесу або його розвиток на окремих етапах, при чому недостатньо уваги приділено особливостям і напрямкам розвитку банківських послуг в контексті фінансової глобалізації та перспективам вітчизняної банківської справи. Тому розвиток банківського бізнесу в умовах фінансової глобалізації потребує подальших наукових досліджень і розробок.

Мета і завдання дослідження. Метою даної магістерської роботи є обґрунтування теоретичних основ організації банківського бізнесу, з'ясування сучасного стану та наявних ризиків розвитку ринку банківських продуктів, удосконалення ведення банківського бізнесу і форм забезпечення успішності його функціонування на світових фінансових ринках з урахуванням впливу глобалізаційних факторів.

Для досягнення поставленої мети передбачено постановку, формулювання і розв'язання наступних наукових й практичних завдань:

- дослідити теоретичні основи організації банківського бізнесу за умов ринкового реформування економіки;
- визначити сутність поняття «банківський бізнес», обґрунтувати специфічні принципи, що сприяють ефективному розвитку банків;
- охарактеризувати основні етапи становлення банківського бізнесу в Україні;
- обґрунтувати тенденції розвитку корпоративного банківського бізнесу;
- проаналізувати діючу практику роздрібного банківського обслуговування;
- узагальнити досвід управління ризиками, що супроводжують ведення банківського бізнесу;
- виявити вплив фінансової глобалізації на ведення банківського бізнесу;
- запропонувати шляхи вдосконалення функціонування банківського бізнесу в Україні.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес розвитку банківського бізнесу в умовах фінансової глобалізації.

Предметом дослідження є теоретико-методичні, організаційні, фінансово-економічні аспекти та практика ведення банківського бізнесу з метою мінімізації

негативних наслідків фінансової глобалізації та захисту національної банківської системи.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу магістерської роботи становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених та спеціалістів з питань визначення теоретичної суті банківського бізнесу, понять «глобалізація», «фінансова глобалізація» та нормативно-правова бази організації банківського бізнесу.

Для досягнення поставленої мети в магістерській роботі застосовані загальнонаукові методи дослідження: теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація - при дослідженні сутності понять «банк», «банківська діяльність», «банківський бізнес», характеристики основних видів банківського бізнесу, аналізу і синтезу, які використані в процесі дослідження роздрібної та корпоративної діяльності на банківському ринку, статистичні методи, зокрема, порівняння (для дослідження динаміки депозитних та кредитних операцій банків України), графічний, для наочного відображення даних стосовно кількості платіжних карток, характеристики органів, що контролюють межі ризиків, а також методи деталізації та узагальнення при розробці висновків, що відкриватимуть нові перспективи для банківського бізнесу України.

Інформаційна база роботи. Статистичну і фактологічну основу дослідження складають закони України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, нормативні документи Національного банку України, щорічні звіти банківських установ.

Наукова новизна роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу питань, пов'язаних з методологічними засадами щодо умов і механізмів розвитку банківського бізнесу та розробці на основі аналізу стану ринку окремих банківських продуктів рекомендацій щодо удосконалення національної банківської системи в умовах фінансової глобалізації. Безпосередньо в процесі дослідження одержано такі наукові результати:

- уточнено та доповнено понятійно-категоріальний апарат дослідження глобалізації банківського бізнесу, що знайшов своє вираження у визначенні сутності, ряду особливостей, а також принципів функціонування. Під поняттям «банківський бізнес» вважають економічну категорію, що об'єднує сукупність економічних відносин між фізичними й юридичними особами, які виникають під час провадження банківської діяльності з метою отримання прямими зацікавленими сторонами економічної вигоди з врахуванням інтересів групи опосередкованих учасників;

- визначено роль роздрібного та корпоративного банківського бізнесу в діяльності банківських установ. Встановлено, що банки активно конкурують у сфері надання послуг, а рівень їх конкурентоздатності формується під впливом внутрішніх стратегій розвитку та зовнішніх умов діяльності на ринку. Доведено, що одним із основних методів збільшення захищеності національного банківського бізнесу від шоківих потрясінь, тобто так званого «імунітету» від кризових явищ, є доцільне управління усіма видами ризиків;

- сформульовано основи впливу фінансової глобалізації на розвиток банківського бізнесу, а саме, стратегія й тактика розвитку банківських установ все більшою мірою буде спиратись не стільки на індикатори розвитку національної економіки, скільки на індикатори економічної ситуації у світі, з поступовим переходом до глобального режиму діяльності банківського бізнесу; зростання зацікавленості банківських установ країн світу в розширенні міжнародного співробітництва сприятиме посиленню відкритості економік країн світу; частка іноземного банківського сектора в національних економіках буде стрімко збільшуватись;

- удосконалено рекомендації щодо нових шляхів та методів вдосконалення функціонування банківського бізнесу в Україні: підвищення рівня капіталізації та консолідації банків, відповідність міжнародним стандартам управління, трансформація системи ризик-менеджменту, доопрацювання наявної законодавчої бази із захисту прав кредиторів та вкладників, очищення ринку від

неплатоспроможних банків і вдосконалення роботи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що вони можуть використовуватися у процесі вдосконалення нормативно-правової бази регулювання банківського бізнесу, розробці ефективних роздрібної та корпоративної стратегій в комерційних банках, вдосконалення функціонування вітчизняного банківського бізнесу.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 113 сторінок, основний зміст роботи викладено на 97 сторінках. Магістерська робота містить 8 таблиць та 15 рисунків, список використаних джерел включає 80 найменувань та викладений на 8 сторінках, 7 додатків подано на 8 сторінках.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

1.1. Необхідність та суть банківського бізнесу в умовах ринкових відносин

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки підвищена увага спрямовується на функціонування фінансово-кредитної і, зокрема, банківської системи та діяльності комерційних банків. Сутність банківського бізнесу та його характерні риси є визначальними в складному комплексі відносин, що виникають у сфері діяльності, пов'язаної з отриманням прибутку.

Комерційні банки є особливою категорією ділових підприємств - фінансових посередників. Вони залучають капітали, заощадження населення, інші вільні грошові кошти та надають їх у тимчасове користування іншим користувачам, які потребують додаткового капіталу. Фінансові посередники виконують таким чином важливу народногосподарську функцію, забезпечуючи суспільство механізмом міжгалузевого та міжрегіонального перерозподілу грошового капіталу. Банк є самостійним суб'єктом господарювання, юридичною особою, що виробляє і реалізує продукт у формі специфічних банківських послуг. Мета банківської діяльності - комплексне, високоякісне обслуговування юридичних і фізичних осіб, задоволення суспільних потреб у банківських продуктах та послуга [38, с. 15].

У Законі України «Про банки і банківську діяльність», поняття «банк» трактується як юридичну особу, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків [21].

Для визначення суті категорії «банківський бізнес», необхідно, перш за все, роз'яснити головні передумови його виникнення.

Історично, появу банківського бізнесу пов'язують з потребою ринку в наявності посередників для розміну та обміну цінностей, що виконували функцію грошей при обмінних та торговельних операціях. Отримання прибутку зумовило подальший розвиток та нарощування спектру фінансових послуг, що пропонувались банківськими установами. Роль банків суттєво трансформувалась

в умовах поступального розвитку економіки. Вони стали надзвичайно важливими суспільними інституціями, діяльність яких визначається економічним благополуччям держави. Функції банківського бізнесу усе більше виходять за межі простого фінансового посередництва задля отримання прибутку, саме цей вид бізнесу доцільно порівняти із «фінансовим супермаркетом», який пропонує дедалі ширший спектр послуг як для фізичних так і для юридичних осіб.

Визначення сутності банківського бізнесу доцільно розглядати з кількох сторін на основі досліджень вчених, які займалися цим питанням.

На сьогодні в економічній науці не існує єдиного трактування категорії «банківський бізнес». В той же час нерідко в працях науковців переплітаються поняття «банківський бізнес» та «банківська діяльність».

У Законі України «Про банки і банківську діяльність» зазначено: «Банківська діяльність - залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних і юридичних осіб» [21].

Не втрачають актуальності на даний час висвітлення теоретичних основ банківської діяльності, здійснені представниками класичної економічної думки А. Смітом та Д. Рікардо.

А. Сміт писав про банківську діяльність у праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» у підрозділі «Відступи щодо депозитних банків і, зокрема, Амстердамського банку», в якій заслуговують увагу такі міркування видатного економіста: - «Так звані банківські гроші завжди вартують більше, ніж така ж номінальна сума ходячої монети. Тисяча гульденів грошима Амстердамського банку, наприклад, вартує більше, ніж тисяча гульденів амстердамської ходячої монети. Різниця між ними називається банківським лажем, який в Амстердамі досягає зазвичай біля 5%» [64, с. 349]; - «Ці вклади в монеті або вклади, які банк зобов'язувався виплачувати монетою, становили первинний капітал банку або всю ту вартість, яка була представлена так званими банківськими грошима» [64, с. 351].

З точки зору наукової цінності та первинної основи для подальших методологічних досліджень, особливої уваги заслуговують надбання, якими збагатилась економічна наука завдяки працям відомого англійця Д. Рікардо.

Проблему дослідження грошей Д.Рікардо висвітлив ще у 1811 р. у праці «Висока ціна злитків - доказ знецінення банкнот». Заслуговує на увагу твердження, що «золото і срібло мають притаманну їм вартість, яка не являється довільною...[60, с. 48]». Поясненням цього може виступати те, що у своїх поглядах він поєднав три фундаментальні категорії - вартість, працю та капітал, доводивши, що саме вартість дорогоцінних металів прирівнюється до кількості праці, затраченої на їх добування та капіталу, використаного у виробництві. Продовження заданої тематики вчений окреслив у своїй головній праці «Засади політичної економії і оподаткування», зазначивши: «Загальне правило, яке регулює вартість сировини і промислових товарів, застосовуване і до металів; їх вартість залежить... від всієї кількості праці,необхідної для отримання металу і для доставки його на ринок»[60, с. 78-79].Згадані фрагменти дають змогу переконатись, що Рікардо сформував уявлення про грошово-банківську систему з позиції теорії трудової вартості.

Різницю між банками та іншими фінансово-кредитними установами, вчений вбачав у тому, що «банк ніколи не був би заснований, якщо би він отримував прибуток тільки від використання власного капіталу; дійсна вигода від банкуотримується лише тоді, коли він пускає в хід чужий капітал. Другі підприємства нерідко отримують, навпаки,величезний прибуток, витрачаючи тільки свій власний капітал»[61, с. 225]

І насамкінець, вчений демонстрував прагматичне мислення, переконуючи, що «все мистецтво банківського бізнесу полягає в умінні підтримувати можливо більшобширний обіг за допомогою найменшої можливої сумифондів, які зберігаються у формі готівки і злитків, які не приносять прибутку»[61, с. 226].

Дослідники зауважують, що в основі категорії «діяльність» лежить термін «дія», тобто доцільно банківську діяльність розглядати через взаємозв'язок певних дій, що здійснюються відповідними суб'єктами. Проте, розглядати

поняття банківської діяльності, враховуючи лише суб'єктний аспект, тобто включати все, що входить у поле роботи банків до банківської діяльності є цілком не вірним. Не менш важливим у цій системі є інші елементи - об'єкт та предмет діяльності, які визначають особливу специфіку.

Деякі автори вважають, що визначати банківську діяльність необхідно виходячи з визначення меж тієї сфери соціально-економічного життя чи тих суспільних відносин, регулювання яких повинне здійснюватися самим банківським правом. До банківської діяльності пропонується відносити і конструювання банківської системи, а оскільки банківська система включає в себе певні структурні елементи, то необхідно узгоджувати взаємодію всіх її елементів. Тоді банківську діяльність можна визначити як систему правових дій спеціальних суб'єктів, як учасників єдиної банківської системи[16, с. 189].

Існування подвійної природи банківської діяльності, дозволяє розкрити її суть крізь призму макро- та мікроекономічних граней. Як форму фінансового посередництва, тобто з макроекономічної точки зору, банківській діяльності приписують унікальну роль в координації та перерозподілі фінансових ресурсів країни в ринкових умовах господарювання. Враховуючи мікроекономічну сторону, доцільно вважати банківську діяльність предметом банківського бізнесу. Переходячи на сторону останнього варіанту, ми вважаємо, що сучасна інтерпретація трактування бізнесу як інституту суспільних відносин відкритого типу ставить за мету гармонізацію інтересів зацікавлених у його ефективному провадженні сторін. Тому, при дослідженні змісту банківського бізнесу слід акцентувати увагу на зміні позиції вузького його розуміння суто як виду банківської діяльності у бік більш ширшого - сукупності відносин між зацікавленими економічними суб'єктами, що не суперечать закону та спрямовані на отримання прибутку.

Отже, першочерговим висновком, що впливає із економічної та юридичної природи бізнесу, його прямими сторонами, що проявляють зацікавленість у його ефективності є акціонери як головні власники капіталу та менеджмент, наділений правом управляти ним. Саме цей рівень покликаний приймати як стратегічні, так і

тактичні рішення стосовно основних ключових напрямів його розвитку як джерела, що акумулює інвестиційні вкладення.

Як вже зазначалось, звертаючи увагу на суспільну та соціальну роль бізнесу, діяльність банків як посередників на фінансовому ринку зумовлює виникнення прошарку опосередкованих зацікавлених осіб - органів державної влади, грошово-кредитного регулювання та нагляду, клієнтів й партнерів, що прямо чи опосередковано зацікавлені у фінансових результатах роботи, проте кожен у своїх інтересах.

На нашу думку, банківський бізнес - це економічна категорія, що об'єднує сукупність економічних відносин між фізичними й юридичними особами, які виникають під час провадження банківської діяльності з метою отримання прямими зацікавленими сторонами економічної вигоди з врахуванням інтересів групи опосередкованих учасників.

Нині в літературі найрозповсюдженішою характеристикою банківського бізнесу є його вартість як грошовий вираз його цінності та показник ефективності. Виходячи з цього, доречним, на нашу думку, є подання узагальнюючої характеристики банківського бізнесу з урахуванням критерію його ефективності, тобто витрат на його провадження та з боку реалізації потенційних можливостей.

Однією з притаманних рис поняття «ефективність» є так звана її природа, що потребує оцінки показника чи показників та застосування найбільш доречної сукупності методологічного інструментарію для її оцінювання.

Узагальнення праць вітчизняних науковців дозволяє виокремити п'ять ключових підходів до визначення ефективності банківського бізнесу в цілому: коефіцієнтний, аналітичний, граничний (фронтірний), рейтинговий (дод. А).

Що ж до вітчизняного банківського бізнесу, як різновиду економічної діяльності, однією з характерних рис слід вважати його досить «молодий вік». Так, за часів адміністративно-планового режиму (до 1991 р.) діяльність у сфері банківництва обмежувалась орієнтацією на виконання показників плану з перерозподілу ресурсів держави у різні галузі та об'єкти. Зміна економічних

орієнтирів України, що стосувалися переходу від планової до ринкової економіки викликали доволі інтенсивні процеси, що включали створення банківської системи, яка складалась вже із двох рівнів. Поява на ринку інститутів приватної власності покликали за собою виокремлення банків як бізнес-структур, в основі діяльності яких лежать принципи господарсько-оперативної самостійності, самоокупності та самофінансування, зацікавленості в матеріальній стороні та готовності до відповідальності.

З врахуванням хронології, розвиток банківського бізнесу в Україні доцільно виокремити в три етапи, що відрізняються макроекономічними факторами, що впливали на його становлення та внутрішніми особливостями.

Проаналізуємо детальніше етапи становлення та розвитку банківського бізнесу в Україні (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Еволюція розвитку банківського бізнесу в Україні [68, с.64]

	I етап (1991- 2000 рр.)	II етап (2001- 2007 рр.)	III етап (2008 р. - теперішній час)
Зовнішні умови	впровадження основних принципів ринкових відносин; слабка ринкова дисципліна; нерозвиненість грошово-кредитного регулювання; макроекономічна нестабільність	позитивна макроекономічна динаміка; активний розвиток фінансового сектору країни; підвищення присутності іноземного капіталу в банківському секторі;	зниження ділової активності на міжнародних ринках капіталу; фінансово-економічна криза; зниження довіри до банківського сектору.
Внутрішні умови	швидкозростаючий, високодохідний націлений на максимізацію коротко-строкових результатів	Високорентабельний (за рахунок доступних дешевих зовнішніх ресурсів) та високоризикований,	Збитковий (внаслідок скорочення традиційних банківських доходів та зростання проблемної заборгованості)

Характеристикою першого етапу є створення фундаментальної основи українського банківництва у складі банківського бізнесу СРСР. Поряд з існуванням державних банків, відбувалось і становлення та закріплення позицій установ ринкового типу. Проте, українські банки все ще перебувають у

залежності від всесоюзної фінансової бюрократії. Прийняття Закону України «Про банки і банківську діяльність» зумовило закріплення незалежної дворівневої банківської системи та Національного банку України як центрального грошово-кредитного органу влади.

У реформуванні банківського бізнесу в цей період, доцільно виділити й наступні ознаки: стратегічне планування здійснювалося за рахунок показників минулих років, поточне функціонування ринків реальних товарів слугувало прогнозуванням векторів розвитку ринку банківських продуктів, плани спрямовувались не лише на поточну, а й на майбутню прибутковість. З плином часу, завдяки активізації регулюючих інструментів Національного банку України, уповільнюються інфляційні процеси. Фінальною складовою першого етапу стали такі явища, як: функціонування банківського бізнесу в умовах трансформаційного спаду виробництва, поширення збиткової діяльності банків з причини проведення урядом процесу заморожування частини активів та конверсії короткострокових облігацій внутрішньої державної позики, значне обмеження можливості отримання прибутків від здійснення валютних операцій, з причини введення Національним банком України обов'язкового продажу експортерам валютної виручки.

Другий етап розвитку банківського бізнесу України характеризується значним пожвавленням, зокрема набули розмаху глобалізаційні процеси, впроваджувалися у практичну діяльність новітні методи регулювання та нагляду, а в банківське законодавство імплементувались надбання Європейського Союзу. Також визначальними рисами стали: зміцнення банківського бізнесу на організаційному рівні, вхід та активне розширення діяльності банків з іноземним капіталом, зростання коштів на поточних рахунках фізичних та юридичних осіб, що в свою чергу дало змогу розширити ресурсну базу, сферу банківських послуг та забезпечити стабільність.

Розвиток банківської діяльності наприкінці другого етапу відбувався на фоні розгортання світової фінансово-економічної кризи. Дисбаланси проявились у скороченні обсягів промислового виробництва, падінні рівня ВВП, скороченні

ресурсного потенціалу, значному зростанні інфляції, що вилилося у коливання курсу національної валюти та зниженні рівня довіри до банківського сегменту.

В свою чергу, до початку теперішнього, третього етапу, банківський бізнес не виконував значною мірою покладених грошово-кредитною системою на нього функцій. Найбільш явною ознакою сучасного посткризового відновлення економіки стало скорочення суттєвої кількості банківських установ, що вилилось і у зменшення частки іноземного капіталу банків. Актуальною проблемою сьогодення для банківського бізнесу є проблема реструктуризації проблемних активів, продовження процесу реорганізації та усунення з ринку неплатоспроможних установ, проведення подальшої політики капіталізації банків.

Беручи до уваги майбутній перспективний розвиток банківського бізнесу, заслуговує уваги врахування та дотримання принципів, які сприяли б ефективному розвитку банків. Доступність, простота та зрозумілість – три ключові засади, які сприяють ефективному функціонуванню банківського сектору в практичних умовах. Але спочатку про те, що означає термін «принцип». Термін «принцип» латинського походження, перекладається як основа, начало; особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь [63, с. 105]. А в Новому тлумачному словнику української мови зазначається, що принцип — це правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства і т. ін. [44, с. 248]. Звідси, на нашу думку, до принципів управління розвитком банківського бізнесу доречно відносити певний набір правил, положень та норм, які окликані забезпечувати стабільність, сприяти ефективному розвитку банків та мати законодавче підґрунтя.

Для подальшого розуміння принципів управління розвитком банківського бізнесу, необхідно для початку розглянути принципи діяльності банків. Ключові з них закладені в Законі України «Про банки і банківську діяльність» [21]. Виходячи із зазначеного, ці принципи розмежовуються на дві групи:

1) організаційно-правові принципи:

- законність;
- незалежність;

- колегіальність управління;
- дотримання банківської таємниці;

2) принципи, які забезпечують економічні засади діяльності банків:

- робота в межах реально залучених ресурсів;
- побудова взаємовідносин з клієнтами на ринкових засадах;
- регулювання діяльності банків економічними методами.

Розпочнемо детальний аналіз кожного із наведених вище принципів.

Принцип законності бере свій першопочатковий вияв із основного закону України - Конституції. Логічним поясненням виступає побудова банківського бізнесу на основі підпорядкованості законодавчим нормам та верховенству права, дотримання законності у веденні своєї діяльності. Саме неухильне виконання даного принципу і дозволяє існувати усім підприємствам державної та недержавної форми власності, організаціям, об'єднанням та іншим суб'єктам ринку. В основу саме демократичного суспільства покладено суворе дотримання законів, що стосується в повній мірі і діяльності комерційних банків. Такий режим їх роботи захищає інтереси двох сторін, з одного боку самих комерційних банків, а з іншого їх клієнтів - фізичних та юридичних осіб від недопустимих проявів їх поведінки. Тобто, банківські установи виконують лише той спектр операцій, який визначені законодавством у банківській галузі та правилами, рекомендованими Національним банком України.

Наступним важливим принципом організації банківського бізнесу є принцип незалежності. Юридична сторона закріплює за комерційними банками статус незалежних від органів усіх гілок влади, тобто законодавчої, виконавчої та органів місцевого самоврядування установ, у рішеннях, що стосуються поточної їх діяльності. Цей принцип на законодавчому рівні трактується в ст. 5 Закону України «Про банки і банківську діяльність», де вказано, що органам державної влади і органам місцевого самоврядування забороняється будь-яким чином впливати на керівництво чи працівників банків у ході виконання ними службових обов'язків або втручатися у діяльність банку. Шкода, заподіяна банку внаслідок такого втручання, підлягає відшкодуванню у порядку, визначеному законом.

Однак, суттєвим недоліком даного механізму, є відсутність комплексу чи порядку дій, передбачених зверненням комерційних банків у відповідні держані структури з приводу втручання в їх діяльність чи порушення незалежності органами державної влади або управління. На наш погляд, питання, які виникають в даному процесі повинні виноситись на розгляд в судах загальної юрисдикції чи Верховному Суді України.

Черговим елементом даного ряду є принцип колегіальності. Загально визнаним фактом є те, що до органів управління комерційним банком відносять загальні збори, спостережну раду та раду директорів, які за своєю природою є, як правило, колегіальними. Основні питання в цих органах, обговорюються та вирішуються більшістю голосів. Колегіальність дає змогу вірно вирішувати найбільш складні питання за участю фахівців всебічних галузей та з твердою опорою на їх досвід. Але колегіальність може більшою мірою пов'язуватись із єдиноначальністю керівників, які особисто несуть відповідальність за прийняті рішення.

Ще одним організаційним принципом банківського бізнесу є принцип дотримання банківської таємниці, що регулюється у ч. 1 ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність». Він визначає банківську таємницю як інформацію про діяльність і фінансовий стан клієнта і взаємовідносини з ним чи третьою особою при наданні банківських послуг і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту. Банківську таємницю можна розглядати у двох значеннях [28, с. 110]:

- у вузькому розумінні - це обов'язок банку зберігати таємницю щодо операцій клієнтів, захист від ознайомлення з банківськими операціями сторонніх осіб, насамперед конкурентів того чи іншого клієнта банку, таємницю щодо операцій, рахунків і вкладів (депозитів) своїх клієнтів і кореспондентів;
- з широкої точки зору - це різновид службової таємниці, тобто це конфіденційна інформація про клієнта, яка стала відома службовцю банку.

Згідно з зазначеним Законом отримана банками інформація не підлягає розголошенню, за винятком випадків, які передбачені ст. 62 цього Закону.

Керівники та службовці банків зобов'язані не розголошувати та не використовувати з вигодою для себе чи для третіх осіб конфіденційну інформацію, яка стала відома їм при виконанні службових обов'язків.

В сучасних умовах запеклої конкуренції на ринку товарів та послуг банківська таємниця має бути надійно захищеною та збереженою з метою запобігання негативних наслідків для клієнтів банківських установ. Враховуючи даний аспект, доцільності набула ініціатива Комітету Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності, результатом якої стало ухвалення 16 грудня 2004 року парламентом України закону, що акцентував на кримінальній відповідальності за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять банківську таємницю[20].

Наступними розглянемо принципи, що забезпечують економічні засади діяльності банків. Фундаментальною основою серед цієї групи принципів є робота в межах реально залучених ресурсів. Він аргументується тим, що робота комерційних банків повинна заключатись у забезпеченні не лише кількісної відповідності між власними ресурсами, кредитними коштами та іншими активами, а й забезпечити відповідність характеру активів специфіці ресурсів, що мобілізовуються.

Головним чином це стосується термінів. Важливо забезпечувати дотримання рівності між операціями, коли банк здійснює залучення коштів з його спроможністю вчасно розраховуватись за взятими зобов'язаннями. Стає зрозумілим, що наявність у банківській установі великої частки позик з підвищеним ступенем ризику ставить перед банком виклик до збільшення ваги власних коштів у загальному обсязі ресурсів. Згідно із ст. 5 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банки мають право самостійно володіти, користуватися та розпоряджатися майном, що перебуває в їхній власності.

Наступний принцип, вартий уваги - це принцип побудови взаємовідносин комерційних банків зі своїми клієнтами на ринковій основі. Дана складова комплексу принципів ґрунтується на обов'язковій умові розміщення тимчасово залучених коштів у більш вигідні активи, де її кругообіг обіцяє отримання

найбільшої вигоди. Тобто, банківський бізнес повинен спиратися на врахування критеріїв прибутковості, ризику і ліквідності.

Варто звернути увагу і на принцип регулювання банківського бізнесу суто економічними, а не адміністративними методами. Поясненням може виступати той факт, що держава лише визначає основоположні напрями їх діяльності, що полягають у встановленні економічних нормативів, котрих повинні дотримуватись банки, проте головний регулятор на чолі з Національним банком України не може втручатися в їх повсякденну діяльність. Недотримання установлених вимог може призвести до відкликання НБУ ліцензії на здійснення спектру банківських операцій або застосування до банку певних санкцій.

Усі принципи, охарактеризовані вище мають однаковий вплив на практичну оцінку діяльності банківського бізнесу. Якщо ж допустити їх порушення, то це призведе до неминучих збитків у плані виконання покладених на банківські установи функцій.

Банківський бізнес, як і інші економічні категорії, під час свого реформування та розвитку підлягає класифікації. В умовах фінансової кризи чітке розмежування послуг та операцій може вважатись інструментом забезпечення визначеного рівня фінансової стійкості, а також інструментом боротьби за специфічні обмежені ресурси, нові ринки та лідируючі позиції у світовій економіці.

1.2. Характеристика видів банківського бізнесу

Необхідність впровадження ефективних механізмів роботи банків із роздрібними клієнтами зумовлена всезростаючим значенням ринку банківських послуг для фізичних осіб у контексті розвитку економіки України. Під банківськими послугами, в свою чергу, розуміють ті дії банківських установ на фінансовому ринку, які здійснюються комерційними банками за дорученням та в інтересах клієнтів за певну плату.

Характеристика роздрібної банківської діяльності в економічній літературі пов'язана із використанням таких термінів, як «роздрібний банкінг», «роздрібне банківництво», «роздрібні банківські послуги».

Розглянемо найбільш поширені трактування даного поняття (дод. Б).

Перший із них визначає роздрібний банківський бізнес як діяльність банку спрямовану на обслуговування індивідуальних клієнтів; надання банківських послуг фізичним особам; роботі банку із населенням.

При другому трактуванні коло клієнтів, які користуються роздрібними банківськими послугами дещо розширюється, і таким чином до фізичних осіб додаються ще й невеликі підприємці, суб'єкти малого бізнесу.

Зустрічається й дещо інший підхід до трактування суті роздрібного банківського бізнесу вже не з позицій клієнтів яким надаються банківські послуги, а виходячи із обсягів сум на які здійснюються операції.

Таким чином, роздрібний банківський бізнес це перш за все діяльність банківської установи яка направлена на обслуговування банками індивідуальних клієнтів, а саме фізичних осіб, а також приватних підприємців.

Нетривала історія розвитку сучасного банківського бізнесу вказує на той аспект, що українські банки поступово пройшли шлях від корпоративних до універсальних фінансових організацій, в діяльності яких роздрібний бізнес відіграє ключову роль. Еволюція роздрібних послуг в усіх універсальних банках розпочалася із умовно роздрібних операцій, для прикладу таких як обслуговування зарплатних проектів корпоративних клієнтів. Доцільно зазначити, що на сьогоднішній день корпоративний сегмент практично поділений і перехід великих клієнтів із одного банку в інший трапляється досить рідко. Фактично розроблена інфраструктура, яка першопочатково орієнтувалася на роботу саме з корпоративними клієнтами у зв'язку з розвитком інформаційних технологій та переходу більшості клієнтів на клієнт-банкінг та інтернет-банкінг, в певній мірі вивільняється. Дослідження нових сегментів ринку привело значну частину великих та середніх банків до роботи з населенням, або ж іншими словами до роздрібного бізнесу. Однак, існують значні розбіжності в обслуговуванні корпоративних та роздрібних клієнтів, що зумовлюють проблеми при визначенні місця роздрібного бізнесу у вже функціонуючій структурі банку.

З огляду на потреби населення, спершу банки створювали масштабні повноцінні відділення. Проте, з плином часу це виявилось надто неефективно і дорого. Корпоративні клієнти, навпаки, потребують невелику кількість просторих офісів з великою кількістю фахівців широкого профілю. Дана відмінна риса покликала за собою розподіл корпоративного і роздрібною блоків, адже такий їх вигляд сприятиме простішій та ефективнішій координації їх діяльності.

На нашу думку, суб'єктами роздрібною банківського бізнесу є фізичні особи та банки, а взаємовідносини між ними можуть будуватися на пряму, а можуть включати й посередника у вигляді торгівельної організації, проте при цьому суть роздрібною банківського бізнесу не змінюється (рис.1.1).

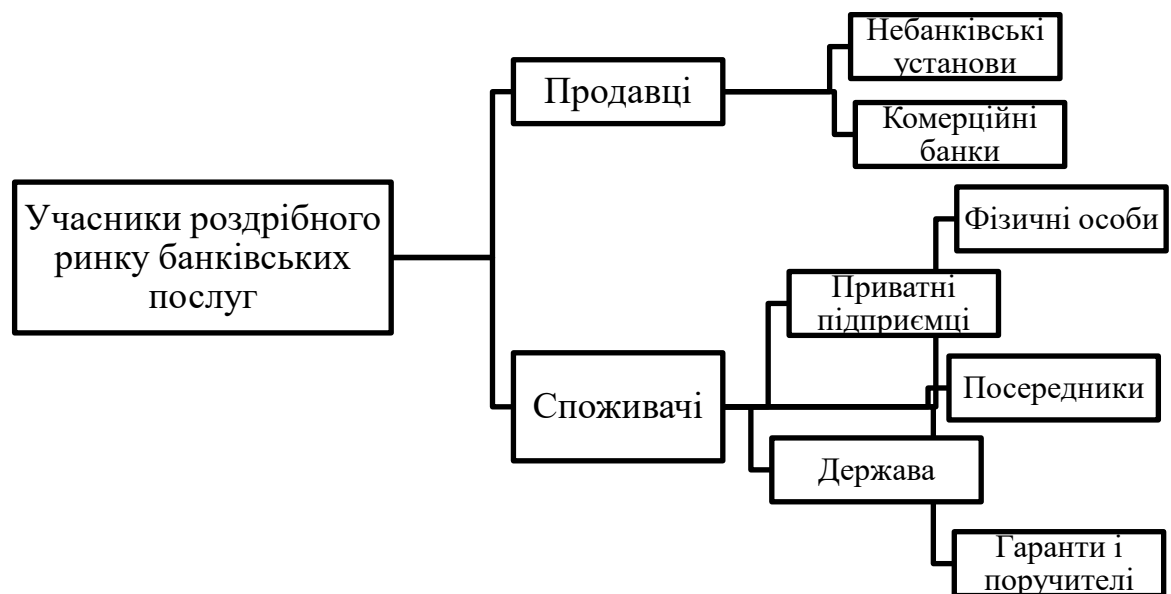

Рис. 1.1. Класифікація учасників роздрібною ринку банківських послуг

Як і в будь-якій сфері діяльності, надання роздрібною послуг клієнтам банків на пряму залежить від їх особливостей. Виділяють безліч критеріїв поділу клієнтів на сегменти, які дають змогу ретельно проаналізувати їх потреби, а також й потреби майбутніх потенційних клієнтів банку. Банки здебільшого класифікують роздрібною клієнтів на окремі групи залежно від рівня й характеру попиту на банківські послуги.

Сегментування клієнтів роздрібною обслуговування за потребами можна виділити дві групи [37]:

а) клієнти, які використовують банківські послуги у короткостроковому періоді (кредити населенню на придбання товарів і послуг поточного користування, а приватним підприємцям – на цілі, пов'язані з їхньою діяльністю; депозити населення на малі терміни, залишки на поточних рахунках);

б) клієнти, які використовують банківські послуги у довгостроковому періоді (кредити населенню на придбання товарів і послуг довгострокового користування (житло, навчання, автомобілі тощо), а також приватним підприємцям на виробничі цілі; довгострокові депозити населення).

Об'єктами роздрібного банківництва є потреби фізичних осіб - клієнтів банку щодо підтримання своєї життєдіяльності, які відповідно їй будуть забезпечуватися широким асортиментом банківських послуг: касових, розрахункових, депозитних, кредитних, інвестиційних, консультаційних та багатьох інших.

Розглянемо види роздрібного банківського бізнесу [32, с. 402]:

- ощадний бізнес - маються на увазі послуги з накопичення, заощадження і зберігання грошових коштів у різних валютах на рахунках фізичних осіб, або операції з борговими інструментами з фізичними особами, наприклад, з ощадними сертифікатами;

- кредитування - перш за все, споживче та іпотечне кредитування, а також нецільове роздрібне кредитування фізичних осіб;

- розрахунки та касові операції - всі види розрахунків для фізичних осіб, як з відкриттям, так і без відкриття рахунків;

- послуги з випуску та обслуговування платіжних карток;

Характерними рисами роздрібного банківського бізнесу є наступні: роздрібний банківський бізнес є самостійною формою банківської діяльності і йому притаманні риси роздрібної діяльності загалом; йому притаманні чітко виражені склад і структура операцій та послуг; роздрібний банківський бізнес має чітку цільову спрямованість на обслуговування головним чином фізичних осіб, не дивлячись на те що до кола роздрібних клієнтів банку досить часто відносяться й суб'єкти малого бізнесу; оскільки клієнтами роздрібного банківського бізнесу є

головним чином фізичні особи, то відповідно необхідно враховувати конкретні індивідуальні їхні потреби при розробці банківських послуг; оскільки роздрібне обслуговування є засобом задоволення споживчих потреб населення, тому його розвиток підвищує платоспроможний попит, прискорює реалізацію товарних запасів і послуг, сприяє прискоренню економічного зростання; усі види роздрібної банківської діяльності мають соціальний характер, оскільки вони сприяють підвищенню життєвого рівня населення; роздрібний банківський бізнес є основним механізмом капіталізації заощаджень населення і їх трансформації в інвестиції.

Враховуючи визначальну роль роздрібного банківництва, що включає вплив на економічні, соціальні і навіть політичні сфери, доцільним є виокремлення чинників, які впливають на його розвиток.

Розвиток роздрібного банківського бізнесу визначається сукупністю мікро- та макроекономічних чинників. Серед мікрочинників варто виділити такі:

- якісний менеджмент та висока надійність банків, який забезпечує довіру клієнтів, перш за все вкладників, та сприяє зростанню ресурсної бази банків;
- висока якість послуг - відсутність черг, приємний і кваліфікований персонал, зручне розміщення мережі банків, що сприяє розширенню клієнтської бази банків, зміцненню позицій банків на грошовому ринку;
- якісний маркетинг - постійне вивчення потреб клієнтів та надання послуг, які повністю задовольняють їх потреби, що сприяє підвищенню ефективності банківської діяльності, зміцненню їх фінансової стабільності;
- упровадження і використання новітніх високоякісних технологій (Інтернет-банкінг, мобільний банкінг, еквайринг, Інтернет-еквайринг);
- якість інформування клієнтів банку про новітні технології і послуги [27, с. 37].

До макроекономічних чинників, які впливають на діяльність банків на роздрібному ринку в свою чергу відносять: зміни законодавчо-правової бази, вартості ресурсів, конкуренція на ринку, поява нових клієнтів, зниження рівня безробіття, інноваційний прогрес у банківництва, фінансова глобалізація.

Роздрібний бізнес повинен мати власні плани розвитку, які тільки в загальних рисах кореспондуються із корпоративним розвитком банку, маючи при цьому власні пріоритети і плани розвитку.

В світовій банківській практиці виділяють, як мінімум, три варіанти організації роздрібного банківського бізнесу:

- 1) виокремлення роздрібного бізнесу як самостійного напрямку в структурі банківської діяльності;
- 2) організаційне виділення спеціалізованого банку, основним і єдиним напрямком діяльності якого є роздрібний бізнес;
- 3) повне організаційне відокремлення ритейлу і створення дочірнього роздрібного банку в рамках банківської групи (холдингу).

Незалежно від організаційного оформлення роздрібний банківський бізнес повинен включати в себе наступні елементи: стійкий і диверсифікований продуктивний ряд, який може мобільно змінюватися відповідно до потреб різних груп клієнтів; широкі роздрібні мережі, що забезпечують можливість надання будь-якої з пропонованих банком послуг в безпосередній близькості до споживача; коопераційні зв'язки з іншими організаціями, що надають фінансові послуги фізичним особам, - із страховими та інвестиційними компаніями, інвестиційними фондами і т.п. і взаємодія з елементами банківської інфраструктури - кредитними бюро, колекторськими агентствами, ріелторами, оцінювачами; ринкову стратегію, яка заснована на вивченні потреб клієнтів у фінансових послугах, динаміці ринку і перспективах їх розвитку; ефективні технології банківського бізнесу і управління, що дозволяють оцінювати рентабельність окремих банківських продуктів, груп клієнтів та ринкових сегментів і приймати оперативні рішення у відповідь на зміну ринкової ситуації.

Важливим елементом є роздрібна стратегія банку - це програма його дій, спрямованих на формування та утримання довгострокових конкурентних переваг на ринку послуг для населення. Формується даний різновид стратегії вищим керівництвом банку нарівні зі стратегіями обслуговування великих корпоративних клієнтів, а також малих і середніх підприємств. Мета розробки

роздрібної стратегії полягає у створенні всебічного плану дій. Вона повинна окреслити напрямок руху організації в цілому і включає широкий план дій, що ідентифікує для банку зміни, які йому необхідно здійснити для того, щоб адаптуватися до динамічного розвитку ринку.

Розробка стратегії забезпечує загальне бачення цілей, розуміння підстав, відповідно до яких банк займається роздрібом. До цілей можуть відноситися:

- підвищення прибутковості;
- залучення більшої кількості клієнтів;
- завоювання позицій лідера ринку.

Як правило, стратегія охоплює такі області, як політику банку і її окремі напрямки, розміщення ресурсів, споживчі ринки і конкурентне середовище роздрібних операцій. Стратегічне планування об'єднує як планування, так і розробку стратегій з метою забезпечення ключових складових процесу управління банківським роздрібом. Найнаочніше його можна представити як ряд основних кроків або стадій, що являють собою «віхи» процесу стратегічного планування в роздрібній сфері:

- 1) розробка декларації про місію банку на роздрібному ринку;
- 2) визначення стратегічних цілей банку в роздрібній сфері;
- 3) формулювання бажаної ринкової позиції;
- 4) аналіз можливостей, що відкриваються в роздрібному сегменті ринку;
- 5) розробка базисних стратегій (їх може бути декілька), які дозволять досягти поставлених цілей;
- 6) вибір найбільш раціональної стратегії, її утвердження.

Цим процес розробки стратегії закінчується. Далі банк приступає до реалізації затвердженої стратегії та її постійного коригування у відповідь на мінливі ринкові тенденції.

Практика існування роздрібною банківського бізнесу в Україні, а також цікавість до нього з боку іноземних банків дають підстави виділити:

- стратегію проникнення на роздрібний ринок;
- стратегію роботи на цьому ринку.

Сьогодні вітчизняні банки реалізують дві основні стратегії проникнення на ринок роздрібних банківських послуг:

- 1) побудова власного роздрібного бізнесу «з нуля»;
- 2) придбання банку, який вже має широку мережу регіональних підрозділів, що займаються обслуговуванням роздрібних клієнтів.

Реалізація першої стратегії передбачає побудову власного роздрібного бізнесу на основі наявних у банку ресурсів і потужностей. Друга стратегія почала застосовуватися тільки в 2000-і рр., коли перспективність роздрібного бізнесу для банків стала очевидною. У цей період окремі банки провели за допомогою злиттів і поглинань придбання роздрібного бізнесу, а іноді - просто розвиненої мережі продажів іншого банку. Вибір цього варіанту виправданий необхідністю швидкого виходу на ринок при наявності відповідних фінансових можливостей. По цьому шляху пішла більшість банків за участю іноземного капіталу. Багатьом банкам вже сьогодні вдалося побудувати цілі роздрібні банківські мережі з впізнаваним ім'ям і брендом, з розвиненою інфраструктурою і високою якістю надання послуг.

Стратегії роботи банків на роздрібному ринку дуже різноманітні і зазвичай будуються на основі загальних банківських стратегій, але в них вносяться певні зміни, пов'язані з особливостями роздрібною банківською діяльністю. В першу чергу, на характер роздрібною стратегії комерційного банку впливають особливості попиту приватних осіб на банківські послуги, фактори, що визначають вибір банку, необхідність формування адекватної збутової мережі та проведення активних рекламних компаній.

Ринок роздрібних банківських послуг - це економічно обумовлена система взаємовідносин між його суб'єктами: банками, що забезпечують пропозицію роздрібних послуг і формування на них ціни, та фізичними особами, які формують попит на різного роду послуги. Перспективним напрямом банківської діяльності є вирішення низки як теоретичних, так і практичних питань, пов'язаних з наданням роздрібних банківських послуг. Подальший успішний розвиток роздрібною банківництва можливий лише за збалансованого

законодавчого регулювання інтересів усіх його учасників - вкладників, позичальників і банків з метою зміцнення конкурентних позицій, стійкості та надійності.

Корпоративний банківський бізнес є другим основним сегментом українського банківського ринку і ще одним напрямом діяльності практично всіх банків. Перспективним на найближчі кілька років у розвитку банків і ключовим механізмом досягнення високого рівня їх капіталізації буде підвищення ефективності роботи з корпоративними клієнтами.

Серед науковців, на сьогодні, не існує чіткого підходу до визначення «корпоративного бізнесу», незважаючи на значне його поширення в практичній роботі банків.

Методологічні напрацювання стосовно визначення суті економічної категорії «корпоративний клієнт» має ґрунтуватись на тісному термінологічному зв'язку більш загальних понять – «клієнт» та «корпорація» (рис. 1.2).

Визначення сутності поняття «корпорація» розглянуто за напрацюваннями наступних науковців. Так, Дж. Ван Хорн [9, с. 21] вважає, що корпорація - знеособлене підприємство, створене законом: воно може володіти майном і брати на себе зобов'язання. С. Рос [62, с. 31] під корпорацією розуміє бізнес, заснований як окрема юридична особа, що складається з однієї або більше приватних або юридичних осіб.

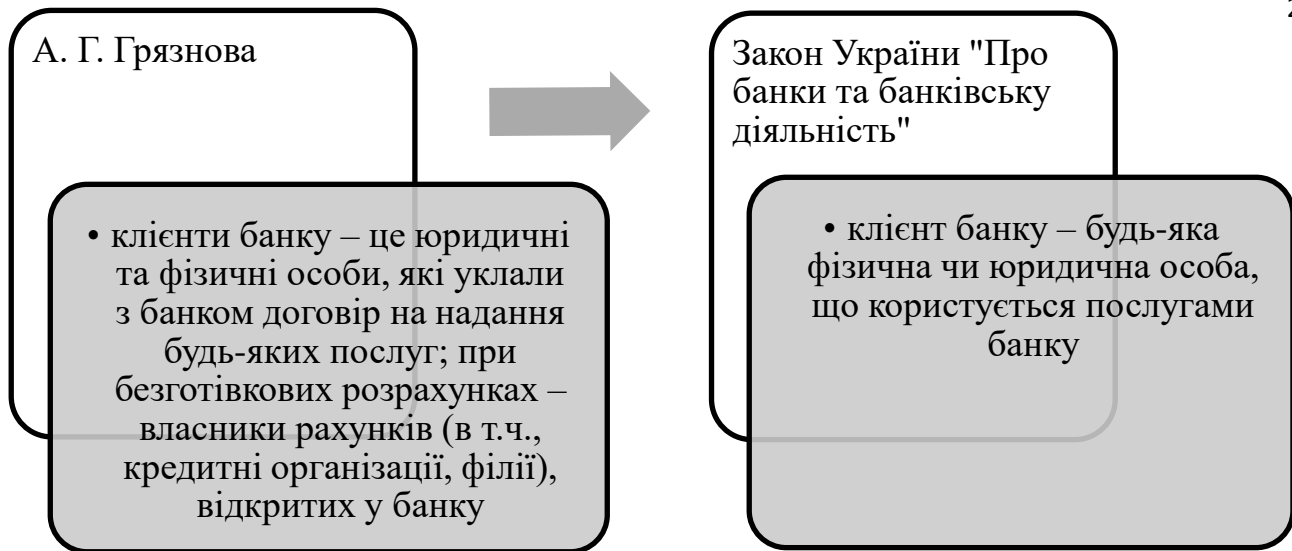

Рис. 1.2. – Підходи до визначення сутності поняття «клієнт банку»

[73, с. 404], [21]

Ю.І. Юшко [76, с. 23] пояснює корпорацію як фінансово-інтегровану велику і стійку бізнес-структуру, що публічно котирує свої акції і зобов'язання на фінансових ринках, керована за однаковими для всіх своїх суб'єктів правилами і єдиною методологією, що переслідує максимальну капіталізацію своєї вартості.

Враховуючи проведений аналіз, під корпоративним клієнтом банківського бізнесу слід розуміти юридичну особу чи суб'єкта господарювання, відносини яких з банком будуються на основі договору про надання комплексу банківських продуктів і послуг на стандартних або індивідуальних умовах, обслуговування яких для банку приносить дохід. Підходи до визначення поняття «корпоративний клієнт» дещо різняться за своєю суттю (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Підходи до визначення поняття «корпоративний клієнт»*

Джерело, автори	Визначення
Ю.С. Масленченков, Ю.М. Тронін	під корпоративними клієнтами розуміються юридичні особи, які займаються підприємницькою діяльністю
І.М. Стоян	корпоративні клієнти - це юридичні особи й індивідуальні підприємці, як організаційно-господарські структури, що мають можливості для широкомасштабної реалізації науково-технічних і технологічних досягнень, а також господарські організації малого та середнього

Продовження табл. 1.2

	бізнесу, які масою протистоять олігархічним тенденціям великих виробників і створюють конкурентне середовище, забезпечуючи гнучкість виробництва і індивідуалізацію
Н.В. Бонцевич, І.В. Колбаско, Л.К. Клімович	під корпоративним клієнтом розуміється юридична особа (або група), або структурний підрозділ юридичної особи (або їх група), положення яких і надання їй банківських послуг представляють істотний економічний інтерес і значущість для банку в цілому, або його територіальних підрозділів
Методичні рекомендації банків по організації роботи з корпоративними клієнтами	корпоративний клієнт - це юридична особа з розвиненою структурою бізнесу, що є потенційним споживачем широкого спектру банківських послуг, обслуговування якого вимагає особливої уваги і приносить банку стабільно значний прибуток. При цьому, дане визначення класифікує як діючих, так і потенційних клієнтів

*Складено автором за джерелами [36], [67], [68], [76]

Цікавим тлумаченням корпоративного банківського бізнесу виступає його сегментація, адже юридичні особи - це фінансова опора банківського бізнесу. Саме корпоративні клієнти привертають особливу увагу з огляду на те, що їхні рахунки займають переважну частку в структурі сформованих ресурсів.

Корпоративний банківський бізнес є одним з ключовим напрямів діяльності банків. Існує велика ймовірність того, що саме від того, наскільки успішно банк зможе організувати цю ділянку роботи залежить і виконання ключових показників ефективності в плані залучення нових та обслуговування діючих клієнтів.

Політика корпоративної діяльності у більшості українських установах має значний потенціал розвитку за рахунок інтенсивного зростання клієнтської бази, що пов'язано із збільшенням кількості суб'єктів малого та середнього бізнесу. Основну увагу більшості банкам слід зосередити на формуванні стабільної клієнтської бази - споживачів банківських продуктів і послуг, спираючись на підприємства середнього бізнесу. Це має на меті знизити ризики, які пов'язані кооперацією банків з великими клієнтами.

Саме від складу та якісних характеристик клієнтської складової корпоративного банківського бізнесу залежать обсяги і структура залучених ресурсів, можливість збільшення та розширення кредитного та інвестиційного портфелів, а також обсяги проведених через банк операцій.

Сучасні умови ведення ринкової діяльності спираються на вибір та обслуговування сегменту корпоративних клієнтів з огляду на чіткі правила поділу.

Даний ринок виявляє потребу в найбільш індивідуальній роботі з клієнтами. Сегментація в цьому напрямі діяльності банківського бізнесу базується на результатах постійних спостережень.

Серед елементів моніторингу корпоративних клієнтів слід виділити:

- ✓ збір інформації про корпоративних клієнтів;
- ✓ оцінка поточного стану їх діяльності;
- ✓ прогнозування майбутнього стану корпоративного клієнта;
- ✓ оцінка прогнозованого фінансового стану та перспектив роботи з клієнтом;
- ✓ ухвалення рішень на рівні управлінської ради щодо подальших відносин між банком та клієнтом.

Моніторингова оцінка діяльності як потенційних, так і наявних корпоративних клієнтів підлягає поділу на кілька самостійних етапів, кожен з яких, відповідно, характеризується відмінними особливостями:

- складання попередньої оцінки як показника, на основі якого формується висновок щодо корпоративного клієнта як окремої одиниці бізнесу та майбутнього партнера банку;
- вивчення та всебічний аналіз діяльності корпоративного клієнта;
- узагальнення та оформлення висновку в цілому щодо можливості надання клієнтові конкретних банківських послуг.

Операції банків з корпоративними клієнтами включають загальний комплекс банківського обслуговування (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Типовий перелік операцій комерційних банків з корпоративними клієнтами [10, с. 145]

Розрахунково-касове обслуговування для корпоративних клієнтів - це послуги з обслуговування рахунків та проведення платежів клієнта протягом операційного дня банку, тобто частини робочого дня банку, відведена для прийому та обслуговування клієнтів та виконання банківських операцій по прийому та видачі готівки, розрахунків, кредитування, прийому платежів корпоративних клієнтів.

Депозити для корпоративних клієнтів - це сума коштів, які корпоративний клієнт передав у банк з метою отримання доходу у вигляді відсотків. Найбільш поширеними депозитними програмами є обслуговування строкового депозиту, депозитної лінії, депозитної лінії плюс, гнучкого строкового депозиту, овернайту.

Стандартними програмами кредитування є: кредитна лінія або мультивалютна кредитна лінія; послуги овердрафту; авто-кредитування; програма кредитування придбання обладнання; програма кредитування на придбання нерухомості; фінансування обігового капіталу згідно ринкової ставки; торгівельне фінансування; фінансування проектів; кредитування групи клієнтів [6, с. 140].

Вітчизняні банки пропонують для корпоративних клієнтів наступні види документарних операцій: емісія імпорتنих акредитивів, які можуть бути як покриті, так і не забезпечені грошовим покриттям, що підтверджені першокласними банками; обслуговування експортних акредитивів, що надходять на користь клієнта згідно укладених зовнішньоекономічних угод, а саме - авізування та їх підтвердження; - використання гарантії як форми забезпечення контрактних зобов'язань між клієнтом та його партнерами за допомогою емісії прямих або підтверджених першокласними банками гарантії

Корпоративні картки - універсальний інструмент для оплати витрат підприємства, призначені для видачі коштів під звіт співробітникам. Вони використовуються для оплати представницьких витрат, відряджень, господарських покупок і т.д.

Еквайринг – це послуга з оплати товарів та послуг за допомогою платіжних карт, завдяки якій відбувається зменшення наявного грошового обороту в торговій мережі (для зниження ризиків і прозорості надходження коштів у підприємств) і розвиток культури безготівкових розрахунків у населення.

Отже, корпоративний банківський бізнес збільшує ймовірність встановлення тривалих і стійких партнерських відносин з банком і споживачем більшої і дорожчої кількості послуг. При цьому, банк несе більш високі витрати на їх обслуговування, змушений розробляти і впроваджувати в практику індивідуальні підходи до окремих клієнтів, брати безпосередньо пряму участь у розвитку бізнесу клієнта, розробляти різноманітні програми лояльності.

1.3. Нормативно-правова база організації банківського бізнесу

Ефективний розвиток фінансової системи країни загалом та банківської системи зокрема не можливий без існування фундаментальної правової бази та законодавчого регулювання. В умовах ринкової економіки, функціонування банківського бізнесу на рентабельній основі чинить відчутний вплив на економічні досягнення держави, на доцільне регулювання грошово-кредитних відносин, забезпечуючи надійність банківської системи.

Існує широке коло наукових напрацювань, що відносять правовідносини у сфері банківського бізнесу і до фінансових, і до цивільних, і до адміністративних, і до господарських. У той же час, дослідники розглядають банківські правовідносини, як комплексний правовий інститут, який охоплює різноманітні за характером правовідносини.

Дослідники, що займаються проблемами у сфері банківського бізнесу, відстоюють протилежні позиції стосовно місця банківського права у системі права. Так, представники господарського права є прихильниками тези, згідно якої банківське право є невід'ємною складовою частиною господарського права. І. А. Танчук розглядає позики, а також відносини з кредитування як складову систему господарських зобов'язань [72, с.36]. М. Л. Коган також вважає, що відносини за участю банків є господарсько-правовими [31, с. 60]. У сучасному підручнику з господарського права відомий український вчений В. С. Щербина до програми курсу включає правове регулювання банківської діяльності [75, с. 354-387].

Російський вчений-юрист М. М. Агарков (перевидання двох його праць пояснюється не стільки їх історичним значенням, хоча воно цілком очевидне, скільки актуальністю для нашої сучасності), розглядаючи відношення банківського права до інших дисциплін, відмічав, що найближче відношення до банківського права має господарське право [1, с. 13], причому, як зазначав автор, організація та діяльність кредитних установ значною мірою зумовлена регулюючою діяльністю державної влади, та правові норми, які включаються в цю діяльність, а також у структуру та компетенцію відповідних державних органів, становлять предмет вивчення банківського права, стикуючись із іншими галузями права.

Поняття «державне регулювання банківської діяльності» має різні дефініції. Так, О.П. Орлюк розглядає державне регулювання банківської діяльності як одну із «форм державного управління, що становить собою систему заходів, за допомогою яких держава через центральний банк (або інший уповноважений

орган) забезпечує стабільне та безпечне функціонування банків, а також попереджає дестабілізуючі процеси у банківському секторі»[47, с. 151-152].

В.І. Міщенко, А.П. Яценюк, В.В. Коваленко, О.Г. Корнева твердять, що під державним регулюванням банківської діяльності розуміється «відповідна правова база, тобто закони, що регламентують діяльність банків, а також ухвалення відповідними установами, уповноваженими державою, що регламентують функціонування банків у вигляді нормативних актів, інструкцій, директив. Положення базуються на чинному законодавстві, конкретизують та роз'яснюють основні пункти законів та визначають межі поведінки банків, які сприяють надійному та ефективному функціонуванню банківської системи»[41, с. 47-48].

Під державним регулюванням банківського бізнесу ми розуміємо мобілізовану сукупність заходів впливу на ринок фінансових послуг задля ефективної організації його розвитку, функціонування та забезпечення рівних можливостей для доступу до ринку усіх його учасників з метою контролю за прозорістю та відкритістю усіх операцій, здійснюваних на ньому.

У цьому контексті особливої важливості набуває вирішення запитання, що пов'язане із мірою впливу українського законодавства на комплекс фінансових послуг, які потребують державного втручання.

Аналізуючи нормативні акти, що здійснюють регулювання ринку фінансових послуг, заслуговує уваги Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [58], який окреслив коло тих операцій, які підлягають державному регулюванню як фінансові послуги. До них відносять: випуск та обслуговування платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків; кліринг; довірче управління фінансовими активами; діяльність з обміну валют; залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо подальшого їх повернення; фінансовий лізинг; надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту; надання гарантій та поручительства; переказ грошей; послуги у сфері страхування та накопичувального пенсійного забезпечення; торгівля цінними паперами; факторинг.

Крім того, банки виконують й інші види операцій, яким притаманні ознаки фінансової по служби. Перелік їх наведено в статті 47 Закону України «Про банки та банківську діяльність» [21], зокрема: купівля та продаж цінних паперів задорученням клієнтів; здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені; надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі; придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за постав лени товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів (факторинг); лізинг; випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток.

Банківський бізнес та його організація спирається на дотриманні певного набору принципів та засад. Детальніше їх розкриття дасть можливість здійснити поглиблений аналіз змісту правового регулювання вказаного виду діяльності.

Принцип законності, верховенства права і прямої дії Конституції України. Принцип законності, що розглядається тут притаманний здійсненню діяльності всіма органами публічної влади та управління. Національний банк України, що є центральним банком країни не відноситься до жодної з гілок державної влади і відповідно до ст. 2 Закону «Про Національний банк України» є 96 особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України та Законами України.

Як стверджує Л.М. Горбунова, законність можна розглядати як метод діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, як політико-правовий режим функціонування громадянського суспільства і як основну вимогу здійснення нормотворчої діяльності. Законність – це передусім прогресивне суспільно-правове явище, яке покликано сприяти суспільному прогресу, реалізації загальнолюдських цінностей і стандартів демократичної правової держави. Вона є провідним способом здійснення народом України суверенітету безпосередньо і через діяльність органів публічної влади; сукупністю вимог, пов'язаних із забезпеченням беззаперечного авторитету закону в державі, всебічним і повним

виконанням усіма суб'єктами права його положень. Законність у нормотворчому плані містить ідеї, по-перше, про верховенство (вищу юридичну силу) положень закону щодо норм усіх інших правових актів; по-друге, про зумовленість положеннями законів кола суб'єктів нормотворчих повноважень у нашій державі, форм і меж відповідної їх діяльності; по-третє, про обов'язок держави організувати всебічну і повну реалізацію даних вимог у процесі провадження правотворчої діяльності» [15, с. 21, 49].

На нашу думку, законність не слід відносити до методів провадження банківського бізнесу, адже метод головним чином визначає як здійснювати діяльність, а принцип є основою такого здійснення. Стає зрозумілим, що сучасний банківський бізнес зобов'язаний мати законне підґрунтя, а як напрям фінансової діяльності - повинен функціонувати у нормативно-правових рамках, які чітко окреслюють його природу.

На думку І.М. Ярмач, принцип законності «спрямований на захист інтересів підконтрольних суб'єктів, бо передбачає виконання контролюючими суб'єктами повноважень лише у межах передбачених законодавством. На відміну від діяльності інших державних органів одним із завдань контролюючих суб'єктів є перевірка дотримання законності у фінансовій сфері, тому принцип законності для них має дуже важливе значення» [77, с. 137].

Основними елементами, що характеризують принцип законності є наступні:

- 1) наявність установлених конституцією і законами правових основ банківської діяльності, порядку формування керівних органів НБУ; 2) організаційно-правовий механізм, що забезпечує суворе і неухильне виконання чинного законодавства суб'єктами, що здійснюють банківську діяльність (йдеться про чітко регламентований спосіб створення, реєстрації, ліцензування банків, передбачене спеціальним Законом); 3) зовнішнім проявом принципу законності є здійснення НБУ та іншими органами, що забезпечують регулювання ринку фінансових послуг, контролю за діяльністю банків та інших фінансово-кредитних установ.

Слушним є твердження про те, що законність банківської діяльності в сучасних умовах набуває найважливіше значення в рамках вирішення завдань

розвитку публічної фінансової діяльності згідно з вимогами модернізації економіки. Необхідність дослідження принципу законності банківської діяльності з системних позицій (у системі принципів фінансового права) обумовлена взаємовпливом банківської та фінансової систем, прямими і зворотними зв'язками банківського права як підгалузі фінансового права з фінансовим правом як галуззю права. Інноваційний розвиток фінансового сектора, капіталізація банківської системи, підвищення якості та розширення спектру банківських послуг, формування легітимного поведінки у сфері грошово-кредитних відносин, гармонізація банківського законодавства, правовий розвиток принципів справедливості в діяльності юрисдикційних органів, забезпечення законності та правопорядку в банківській діяльності є ключовими завданнями вдосконалення фінансової системи на предмет адекватності сучасним умовам розвитку економіки правової держави [23, с. 3].

Отже, законність означає, що банківський бізнес та елементи, що забезпечують його функціонування, створюється та діє на основі правових норм, а його провадження можливе лише за наявності ліцензії НБУ на здійснення різного роду банківських операцій.

Розглядаючи принцип верховенства права у банківському бізнесі, слід розуміти загальний зміст даної засади. Принципи «верховенство права» і «верховенство закону» мають багато спільного, але не є тотожними. Верховенство закону подається як визначальна роль закону в правовій (юридичній) системі держави, в діяльності всіх суб'єктів права, насамперед державних органів і посадових осіб, зокрема судів і суддів. Верховенство закону означає, що закон має вищу юридичну силу стосовно всіх інших нормативно-правових актів та джерел юридичного (державою встановленого) права [43, с. 85]; [66, с. 21].

За ст. 8 Конституції України в державі визнається і діє принцип верховенства права. При цьому Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Також конституційно встановлено принцип, за

яким звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується, оскільки її норми є нормами прямої дії. Вказана норма конкретизується як конституційне право людини і громадянина у ст. 55 Конституції України, згідно з якою права і свободи людини та громадянина 99 захищаються судом, і при цьому процесуальне право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб гарантується Конституцією України. Як конституційну гарантію дії принципу верховенства права в Україні можна розглядати ст. 56 Конституції України, відповідно до якої кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень. Аналогічною гарантією можна вважати також ст. 57 – 64 та інші норми Конституції України [43, с. 84].

Принцип верховенства права може втілюватися у національній правовій системі, зокрема такими основними шляхами:

- через верховенство закону, який відповідає вимогам природного права (тобто верховенство права проявляється через верховенство правового закону; верховенство права опосередковує свою дію через функціонування верховенства закону);

- через «коректувальну» правотворчу та правотлумачну практику, в результаті якої позитивне право, що не відповідає вимогам природного права, коригується компетентними державними органами (наприклад, певний акт законодавства – з метою забезпечення його відповідності верховенству права – скасовується, змінюється, доповнюється; пропонується адекватне, пристосувальне офіційне тлумачення цього акта). У зазначених випадках верховенство права спочатку заперечує, а потім підпорядковує собі дію верховенства закону;

- через належну правозастосувальну діяльність, яка здійснюється відповідно до вимог саме природного права за умови, що позитивне право не пропонує

однозначного вирішення правової ситуації. Такий прояв верховенства права може мати місце в силу, зокрема, таких обставин: а) абстрактність диспозиції юридичної норми, що підлягає застосуванню; б) 100 прогалина у правовому регулюванні (що породжує потребу застосування аналогії права чи закону); в) відносна визначеність санкції юридичної норми; г) колізія юридичних приписів [43, с. 87; 132].

Принцип державного регулювання банківського бізнесу розкривається через прийняття законів та інших нормативно-правових актів, що визначають основоположні категорії організації, побудови, здійснення банківської діяльності, регулювання, контролю, нагляду, захисту прав та інтересів вкладників.

Принцип самостійності та незалежності Національного банку України впливає із положень Закону України «Про Національний банк України».

Незалежність та самостійність – це дві тісно взаємопов'язані, але не взаємозамінні чи тотожні категорії. Так, «незалежний» – це такий, що не залежить від кого-, чого-небудь, не підкоряється комусь, чомусь; «самостійний» – такий, який не перебуває під чиєюсь владою; не підпорядкований, не підлеглий кому-, чому-небудь; відособлений від інших, який в ряді інших має значення сам по собі, окремий.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

На основі проведеного дослідження теоретичних основ організації процесу функціонування банківського бізнесу можна зробити такі висновки.

1. В економічній літературі подаються різні тлумачення таких понять, як «банк», «банківська діяльність», «банківський бізнес», «принципи організації банківського бізнесу». І саме від чіткого трактування цих понять залежить ефективність здійснення операцій у галузі банківництва. Узагальнюючи напрацювання науковців, можна дійти висновку, що банківський бізнес - це економічна категорія, що об'єднує сукупність економічних відносин між фізичними й юридичними особами, які виникають під час провадження банківської діяльності з метою отримання прямими зацікавленими сторонами економічної вигоди з врахуванням інтересів групи опосередкованих учасників. Характерною ознакою банківського бізнесу є поняття його ефективності, яке доцільно розглядати з урахуванням науково-методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності банків. Робота банківських установ повинна базуватись на дотриманні наступних двох груп ключових принципів: 1) організаційно-правових, 2) принципів, які забезпечують економічні засади діяльності банків.

2. Враховуючи суб'єктну ознаку класифікації банківських послуг, варто зазначити, що усіх клієнтів банків розмежовують на дві основні групи: роздрібних та корпоративних. Зазначена класифікація є актуальною з огляду на те, що послуги, які надають банківські установи по-різному впливають на економіку, а також різними є попит та потреба в них. Сутність послуг, що надаються як роздрібним, так і корпоративним клієнтам може змінюватися з появою нових потреб у клієнтів або ж перспективно нових можливостей у банків.

3. В свою чергу, серед роздрібного банківництва слід виділяти: ощадний бізнес, кредитування, розрахунки та касові операції, послуги з випуску та обслуговування платіжних карток. Другим, проте не менш важливим сегментом банківської діяльності є корпоративний банківський бізнес, що є основою успішного розвитку будь-якого банку. Від формування банками ефективного набору послуг для юридичних осіб залежить як і розвиток банківського бізнесу в

цілому, так і забезпечення беззбиткової діяльності, підвищення ефективності його роботи та виконання ключових показників діяльності. Інтенсивний розвиток корпоративної складової можливий за рахунок зростання охоплення клієнтської бази, якісного управління грошовими потоками клієнтів та зменшення залежності банку від числа великих клієнтів з орієнтацією на підприємства малого та середнього бізнесу.

4. В процесі організації банківського бізнесу виникають різні за своїм характером суспільні відносини, які є предметом регулювання законів та нормативно-правових актів. Необхідність втручання держави у регулювання банківської діяльності зумовлена її важливістю для економіки як каталізатора ринкових перетворень. Законодавство в сфері управління банківським бізнесом не є досконалим і потребує ще значних уточнень та доповнень. Наявність існуючої нормативно-правової бази покликана забезпечити дотримання основних принципів, що забезпечують законність, верховенство права, пряму дію Конституції України, самостійність та незалежність Національного банку України.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз розвитку корпоративного бізнесу в Україні

Ринок банківських послуг в Україні зростає стрімкими темпами. При цьому, поряд з бурхливим розвитком роздрібного банківського бізнесу, вага якого займає найбільшу частку, так само стрімко набирає обертів і менш проаналізований у наукових дослідженнях банківський корпоративний бізнес. Зазначене питання є доволі актуальним, оскільки кількість корпоративних клієнтів з кожним днем невинно зростає, а система надання банківських послуг для них потребує вдосконалення.

Політика, у сфері надання банківських послуг корпоративним клієнтам формується на основі певних принципів (рис. 2.1).

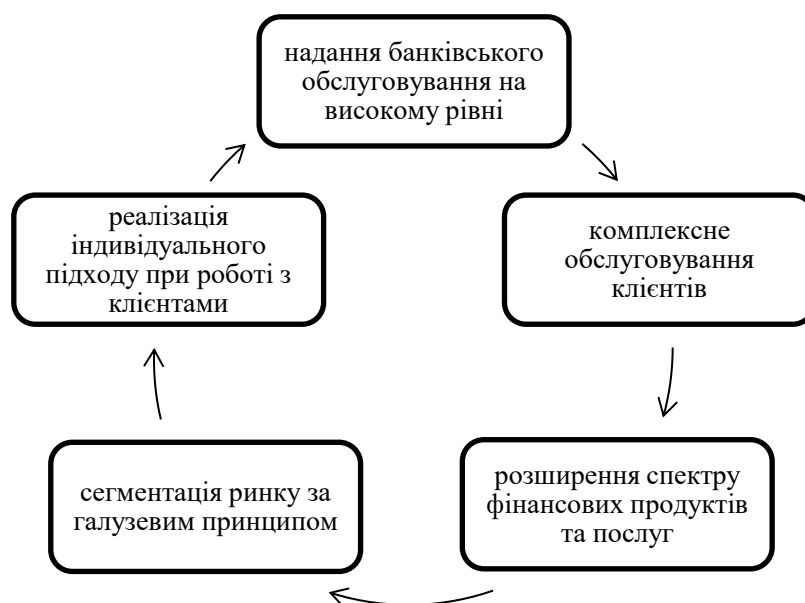

Рис. 2.1. Принципи формування корпоративної політики банків

Вітчизняний ринок корпоративного банківського бізнесу вважаємо за доцільне аналізувати на прикладі Приватбанку, що найактивніше заявляє про себе на ринку корпоративних банківських послуг. Про це свідчать наступні дані: за підсумками 2017 року. 58,4% юридичних осіб співпрацюють із Приватбанком, а 33,6% вважають своїм основним банком, серед суб'єктів підприємницької діяльності-фізичних осіб - 73,2% співпрацюють, 65,6% вважають своїм основним банком [55].

Серед спектру корпоративних банківських послуг, які ми розглядали у першому розділі, Приватбанк пропонує клієнтам відкриття рахунків, оформлення карток, проведення платежів, обслуговування зарплатних проектів, оформлення депозитів, надавання кредитів, гарантії платежі по Україні, здійснення вексельних операцій, консультаційну інформацію із зовнішньої економічної діяльності та інші операції.

Разом із рахунком юридичній особі чи підприємцю, Приватбанк пропонує – цілодобове обслуговування, картку «Ключ до рахунку», як прямий доступ до рахунку підприємства, послуги дистанційного банківського обслуговування, можливість керувати бухгалтерією та електронною звітністю, інтернет-банк Приват-24, сервіс «Електронні документи та звіти», мобільні додатки, послугу для керування готівкою – прийом торгової виручки, цілодобову безкоштовну підтримку за телефоном та в чаті «Допомога онлайн».

Про переваги відкриття рахунку для корпоративного клієнта свідчать наступні дані: 825 тис. клієнтів відкрили рахунок у Приватбанку станом на листопад 2017 р., 99,9% клієнтів використовують «Приват24 для бізнесу», 44 млн платежів провели клієнти Приватбанку в 2017 році, 143 тис. клієнтів відкрили рахунок у Приватбанку в 2017 р.[55].

Серед карткових продуктів Приватбанк пропонує корпоративним клієнтам карту «Ключ до рахунку» та корпоративну карту.

«Ключ до рахунку» - це карта, з прямим доступом до поточного рахунку підприємства. З картою «Ключ до рахунку» клієнт отримує цілодобовий доступ до власних і кредитних коштів підприємства на поточному рахунку і може контролювати баланс за рахунком через банкомати ПриватБанку і «Приват24 для бізнесу». З картою «Ключ до рахунку» не потрібно кожного разу окремо переводити гроші на інші карти, щоб зняти їх з поточного рахунку. Всі рухи по карті є рухами по поточному рахунку, що спрощує бухгалтерський облік і дозволяє не вести додаткову звітність за рахунком, а також кожного разу окремо переводити гроші на інші карти, щоб зняти їх з рахунку. Гроші клієнта завжди під рукою, не потрібно знімати готівку про запас і вести касу підприємства. Клієнту

надається доступ не тільки до власних, а й до кредитних коштів (до кредитного ліміту або овердрафтом, встановленому на поточному рахунку). Карта «Ключ до рахунку» випускається приватним підприємцям, адвокатам, нотаріусам, юридичним особам і страховим компаніям, у яких відкрито поточний рахунок в Приватбанку.

Корпоративні картки - універсальний інструмент для оплати витрат підприємства, призначені для видачі коштів під звіт співробітникам. Вони використовуються для оплати представницьких витрат, відряджень, господарських покупок і т.д. Клієнт отримує необмежену кількість карт на підприємство і управляє ними самостійно в Приват24. Перерахувавши з будь-якого рахунку підприємства кошти на корпоративну карту, співробітники можуть користуватися цими грошима цілодобово, в тому числі знімати їх, розраховуватися в торгово-сервісній мережі та здійснювати операції в мережі Інтернет.

Розрахунково-касове обслуговування для корпоративних клієнтів - це послуги з обслуговування рахунків та проведення платежів клієнта протягом операційного дня банку. Розрахунково-касове обслуговування включає в себе: зарахування платежів на рахунки клієнтів; проведення платежів між рахунками клієнтів, відкритими в Приватбанку, в операційний час; сервіс інформування про операції по рахунку; користування системою "Приват24 для Бізнесу"; прийом торговельної виручки в відділеннях і терміналах банку; випуск і обслуговування миттєвої картки «Ключ до рахунку», зарплатних та миттєвих корпоративних карт.

Розрахунково-касове обслуговування корпоративних клієнтів в ПАТ КБ «Приватбанк» має ряд переваг (рис. 2.2).

Зарплатний проект - це комплекс заходів з боку банку і організації, що забезпечує виплати співробітникам зарплати, авансів і інших коштів цільового призначення на платіжні банківські картки. За допомогою зарплатного проекту ПриватБанку підприємство може безкоштовно спростити і зробити більш зручною для бухгалтера і співробітників виплату заробітної плати.

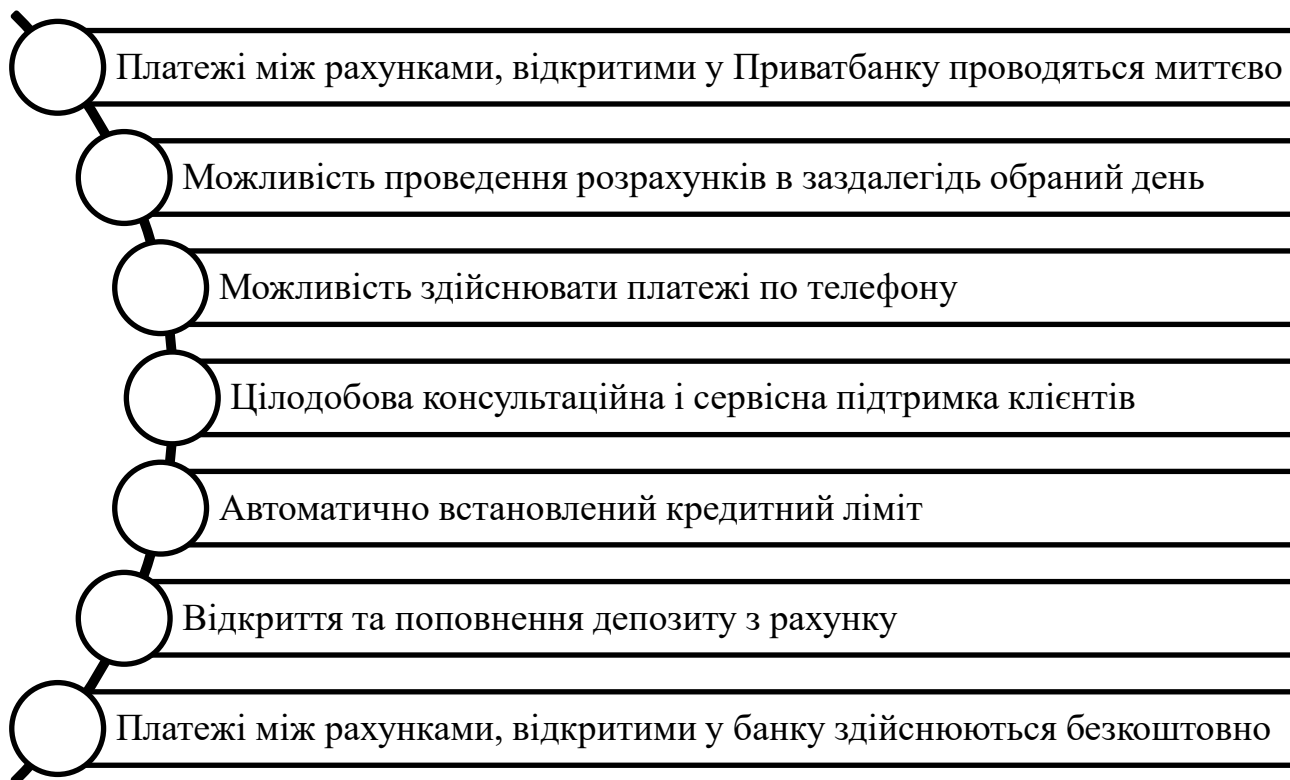

Рис. 2.2. Переваги розрахунково-касового обслуговування в ПАТ КБ «Приватбанк»

З ПриватБанком підприємство може платити мінімальну комісію за розрахунково-касове обслуговування проекту (РКО від 0,25%. При збільшенні кількості карт на зарплатний проект до 100 і більше, використанні інших продуктів банку і зарахування зарплати через Приват-24 онлайн ПриватБанк обслуговує зарплатний проект безкоштовно. Також у керівника з'являється можливість заощадити до 20% ФОП завдяки унікальному сервісу Облік робочого часу через POS-термінал з використанням карти для виплати або карти Універсальна ПриватБанку. Зарплатний проект ПриватБанку - це ексклюзивні умови кредитування та доступ до VIP-обслуговування для керівників і високооплачуваних менеджерів. ПриватБанк готовий надати кредит співробітникам підприємства в розмірі 4-х зарплат безкоштовним періодом користування до 55 днів, ставкою по кредиту 3.6% щомісяця - таких умов немає більше ні в кого. Для керівництва підприємства і високооплачуваних менеджерів ПриватБанк пропонує VIP-обслуговування -

найвищий рівень VIP-обслуговування персональним банкіром 24 години на добу, 7 днів на тиждень, раніше доступний тільки власникам PREMIUM-карт.

Депозит для корпоративного клієнта - сума грошей, передана корпоративним клієнтом в банк на договірних засадах з метою отримати дохід у вигляді відсотків. За депозитним портфелем юридичних осіб Приватбанк посідає перше місце серед українських банків, про свідчать дані: 1041 млн грн - сума відсотків за вкладами, отриманими клієнтами за 2017 р., 16,1 млрд грн - сума депозитів, розміщених клієнтами станом на листопад 2017 р., 135 087 депозитів відкрили клієнти за 2017 р., 74 646 клієнтів розміщують депозити, середня сума вкладу - 174 тис. грн. [55].

Приватбанк пропонує три види депозитів для корпоративних клієнтів: поточний депозит, строковий депозит, тижневий плюс. Відсоткова ставка за вкладами встановлюється в момент оформлення вкладу та не змінюється протягом терміну дії депозитного договору. Діючі процентні ставки за депозитами для корпоративних клієнтів станом на 20.11.2017 р. подані у додатку Ж.

Поточний депозит дозволяє вільно користуватися грошима на вкладі, знімати кошти і знову вносити їх на вклад необмежену кількість раз, за винятком мінімальної суми депозиту. При цьому клієнт не втрачає раніше нараховані відсотки.

Строковий депозит дозволяє отримати максимальну процентну ставку. При цьому на депозиті розміщується фіксована сума коштів на фіксований термін, який визначає клієнт самостійно. Частково знімати кошти з термінового депозиту не можна. Також не можна внести додаткові кошти на вклад.

Основними характеристиками депозиту «Тижневий плюс» є наступні: валюта вкладу – гривня; депозит відкривається строком на 7 днів; строк депозиту продовжується в автоматичному режимі; мінімальна сума депозиту 1 грн., можливе поповнення суми депозиту без обмежень; можливо підключити послугу регулярний платіж для операцій поповнення; мінімальний строк розміщення коштів на вкладі не встановлюється; часткове вилучення коштів депозиту не

передбачається; можливе повернення повної суми депозиту на вимогу клієнта без перерахунку нарахованих за депозитом відсотків.

Динаміка депозитів юридичних осіб впродовж 2016-2017 рр. зазнавала значних коливань (рис. 2.3).

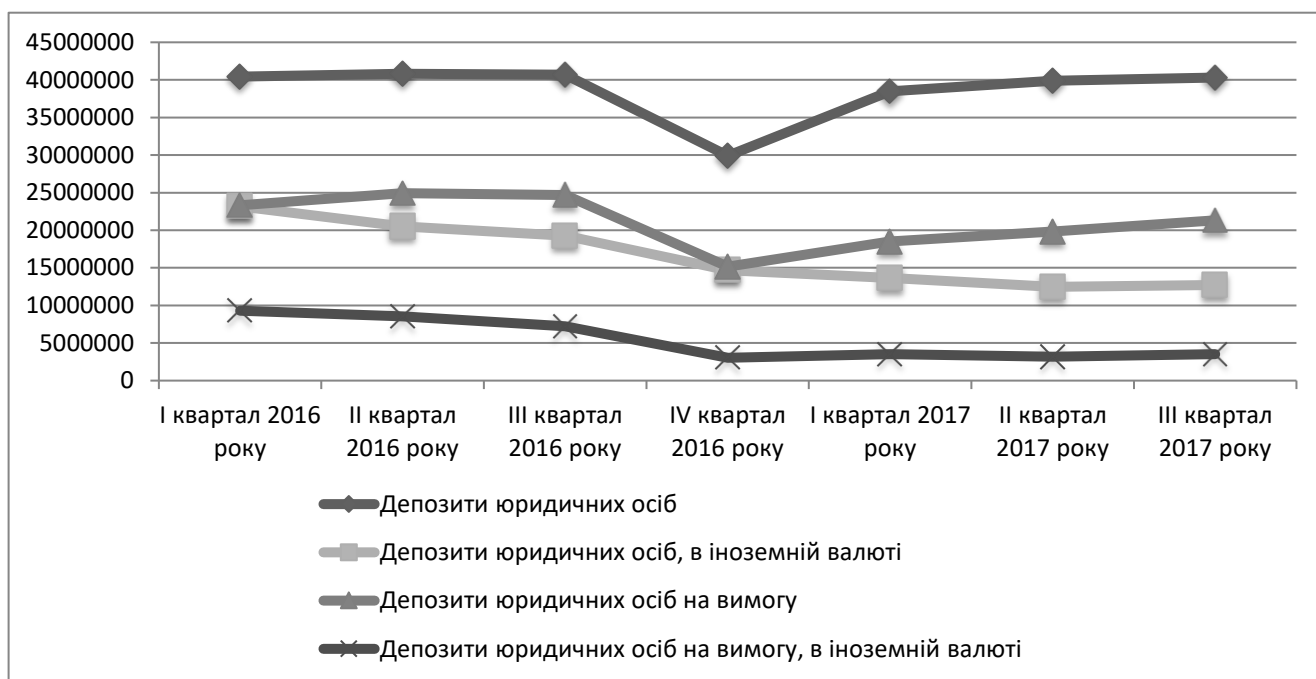

Рис. 2.3. Динаміка депозитів юридичних осіб ПАТ КБ «Приватбанк» за 2016-2017 рр. [45]

Перелік кредитних продуктів Приватбанку для корпоративних клієнтів включає: овердрафт, кредитну лінію, кредитну лінію «Агросезон», гарантовані платежі, фінансовий лізинг та кредит під депозит.

Овердрафт - це кредит, що надається на поточний рахунок клієнта на певний період часу для фінансування поточної господарської діяльності та покриття нестачі оборотних коштів. сі надходження на поточний рахунок клієнта, на який встановлений ліміт овердрафту, автоматично погашають заборгованість по ньому. Повністю погасити овердрафт необхідно протягом 30 днів з моменту виникнення першого мінуса. Якщо протягом 30 днів безперервного використання клієнт не обнуляє овердрафт, кредит виходить на прострочення. Ліміт кредитування: розраховується за очищеним надходженнями на розрахунковий

рахунок клієнта. Оптимальна величина овердрафту - 20% від середнього обсягу очищених надходжень за 3 місяці.

Перерахунок ліміту кредитування - щомісяця. Процентна ставка: диференціюється по терміну використання коштів. Розрахунковий ліміт (при відсутності простроченої заборгованості): 20% від середнього обсягу очищених надходжень за 3 місяці. 25% від середнього обсягу очищених надходжень за 3 місяці на другий рік безперервного користування. 30% від середнього обсягу очищених надходжень за 3 місяці на третій рік безперервного користування. В якості забезпечення видачі овердрафту може виступати будь-яке ліквідне майно підприємства, в т. ч. майнові права на одержання грошових коштів для клієнтів з класом фінансового стану від 1 до 5, при класі фін. стану від 6 до 8 необхідний твердий заставу у вигляді товару в обороті, іпотеки і тд, при класі фін стан понад 8 овердрафт не видається. При виборі виду забезпечення банк віддає перевагу найбільш ліквідного забезпечення та у разі його реалізації не впливає негативно на імідж банку.

Кредитна лінія - вид короткострокового кредиту для юридичних осіб, який передбачає можливість поетапного використання кредитних коштів в рамках встановленого ліміту. Кредитну лінію доцільно оформляти при періодичній потребі в кредитних коштах для закупівлі партій товару, якщо для цього не вистачає обігових коштів, або для модернізації обладнання та інших основних засобів, що передбачає поетапне фінансування процесу. Кредитна лінія може бути відновлюваною, тобто після повернення кредитних коштів, сума кредиту може використовуватися знову, або невідновлюваною - коли після погашення вторинне використання коштів не допускається.

Кредитна лінія «Агросезон» - фінансовий інструмент, який надається клієнтам-сільгоспвиробникам, що займаються вирощуванням зернових та технічних культур, у вигляді відновлювальної кредитної лінії, з видачею строкових етапів фінансування, що мають чіткий графік погашення. Кредитування відбувається готівковими коштами на будь-які сільськогосподарські потреби - закупівля насіння, добрив, ЗЗР, палива,

придбання запчастин і ремонт техніки, а графік використання засобів і погашення заборгованості адаптований до стадій сільськогосподарського циклу.

Кредит під заставу депозиту можуть отримати як юридичні особи, так і підприємці за винятком небанківських фінансових установ. На відміну від звичайних кредитів таке фінансування може отримати навіть клієнт, фінансовий стан якого не дозволяє отримати овердрафт або кредитну лінію (при виконанні умов щодо прозорості структури власності та наявності актуальною фінансової звітності).

Кредити юридичним особам в іноземній та національній валюті впродовж 2016-2017 рр. надавались з різною інтенсивністю (рис. 2.4).

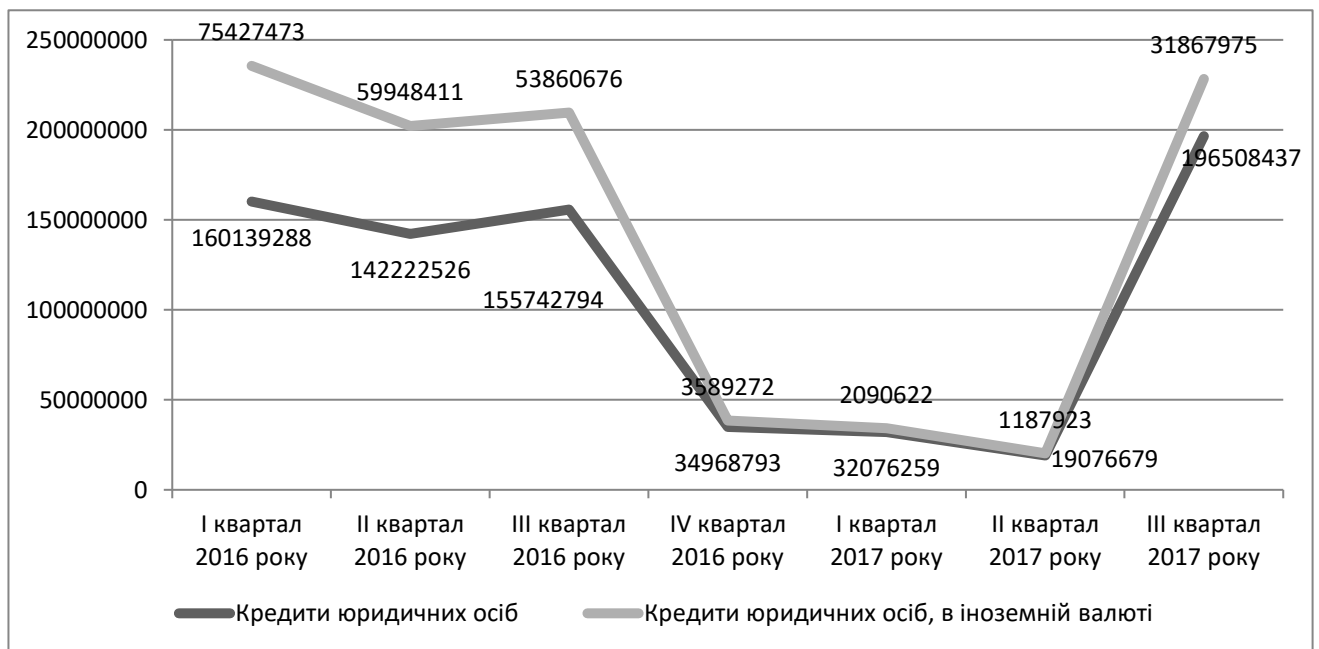

Рис. 2.4. Кредити юридичним особам в національній та іноземній валюті ПАТ КБ «Приватбанк» за 2016-2017 рр. [45]

Проаналізувавши основні послуги корпоративного банківського бізнесу у Приватбанку, доцільно зазначити, що установа сформулювала ефективну корпоративну стратегію та кращу в країні систему організації продажів та обслуговування корпоративних клієнтів. Основною опорною точкою системи є концепція відповідальності визначених співробітників і підрозділів за результат

взаємовідносин банку з клієнтами, що реалізується через механізм менеджерів, наділених повноваженнями для вирішення усього комплексу питань та завдань. За рахунок максимально чіткого зосередження на потребах клієнтів та врахування специфіки роботи, банк забезпечує надання комплексного обслуговування та високу якість послуг, підвищує ефективність роботи з клієнтами за рахунок активізації перехресних продажів та якість планування операцій, що сприяє їх економічній результативності.

Перспективним в даній галузі є спрямування продуктового ряду на забезпечення можливості продажу клієнтам усього спектру банківських продуктів, адаптованих під потреби відповідних сегментів. Наявні продукти повинні видозмінюватись з метою покращення якості обслуговування клієнтів, впровадження ціноутворення за кредитними продуктами з врахуванням ризику конкретного кредиту та адаптації характеристик продуктів під потреби конкретних сегментів.

При формуванні корпоративної стратегії, на нашу думку, важливо зробити акцент на формуванні стабільної групи клієнтів-споживачів банківських продуктів. Це пов'язано з необхідністю понизити ризики.

Аналіз корпоративних банківських послуг дозволяє нам зробити висновок про те, що формування корпоративної стратегії банку досить трудомісткий та високотехнологічний процес. Але від того, наскільки банк зможе успішно їх реалізовувати буде залежати і розвиток бізнесу, і виконання ключових показників діяльності, і забезпечення беззбитковості діяльності, і підвищення в цілому ефективності роботи банку.

2.2. Сучасні тенденції розвитку роздрібного банківського бізнесу

Динамічні умови сучасного розвитку ринку роздрібного банківського бізнесу диктують всезростаючу конкуренцію в грошово-кредитній сфері, для подолання якої вітчизняні банки починають приділяти значну увагу власним споживачам. Розуміння, що успіх банківських установ буде залежати від налагодження довготривалих тісних партнерських відносин з клієнтами та рівня їх задоволеності послугами і діяльністю банку в цілому призводить до збільшення

асортименту пропонованих послуг, орієнтації на інноваційну складову та створення комфортних умов для обслуговування.

Розглянемо та проаналізуємо динаміку основних видів роздрібних банківських послуг, на які ми звертали увагу в першому розділі роботи.

Результатами теоретичних досліджень було встановлено, що депозитна діяльність банку на ринку роздрібних послуг - це створення, впровадження та ефективна організація процесу просування депозитних продуктів для фізичних осіб з метою залучення фінансових ресурсів на роздрібному ринку.

Депозитна політика банку - це комплекс стратегічних та тактичних дій банку, направлених на розширення обсягів депозитних ресурсів банку та зміни їх якісного складу за строками і обсягами. Це той набір інструментів та заходів, які використовуватиме банківська установа при роботі із існуючими та потенційними клієнтами. В залежності від того, який набір інструментів та заходів обере та чи інша банківська установа, і залежатиме її успіх на шляху до залучення депозитних ресурсів на свої рахунки[30, с. 40].

Ефективність депозитної політики банку на ринку роздрібних послуг має максимально орієнтуватися на задоволення цільових клієнтських потреб та удосконалення технологій та механізмів депозитного обслуговування роздрібних клієнтів. Це дозволить розширити клієнтську базу, проникати на нові сегменти ринку й вести успішну конкурентну боротьбу.

Варто зазначити, будь-який банк розробляє власну стратегію і тактику в залученні депозитних коштів. З огляду на це структура та обсяги депозитів в банках суттєво різняться (рис. 2.5). Аналіз інформації, показує, що серед найбільших банків України безумовним лідером є Приватбанк. Другу та третю позицію займають два інших - Ощадбанк та Укресімбанк відповідно. Про це свідчить і кругова діаграма платоспроможних банків-лідерів, де у відсотках показана частка ринку від загального обсягу депозитів фізичних осіб станом на 2016 р. (рис.2.6).

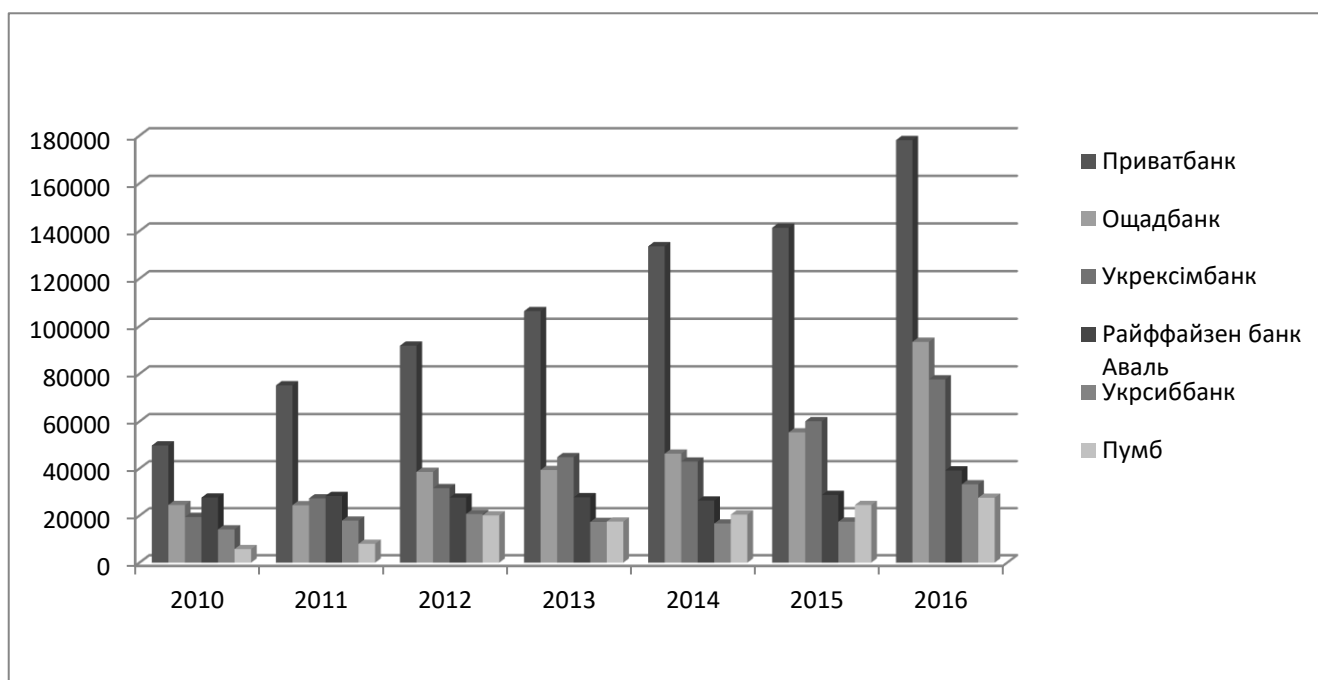

Рис. 2.5. Динаміка депозитів банків України за 2010-2016 рр. [2]

Від початку 2017 році, згідно з даними Національного банку України [51], вклади населення в гривні зросли на 13,0% (в іноземній валюті – зменшилися на 0,7%). Приплив коштів уповільнився: протягом липня – жовтня депозити у гривні скоротились на 0,02%, а депозити у іноземній валюті зросли на 0,4%. НБУ очікує, що депозити зростатимуть швидше. За весь 2018 рік загальний приріст коштів населення та бізнесу може становити близько 15%. Ключові фактори, від яких залежить тенденція, - зростання доходів домогосподарств і реального сектору та стан валютного ринку.

У найближчій перспективі, на нашу думку, ставки по депозитах населення залишаться без істотних змін, оскільки відсоткова ставка за депозитними вкладками повинна перебивати інфляцію, щоб вберегти кошти від знецінення. На даний час, НБУ спрогнозував показник середньорічної інфляції на рівні 10,9%. Підтвердження даних прогнозів означатиме ставку за депозитними вкладками на рівні 11-12% річних. Головними причинами збільшення обсягів депозитів і зменшення депозитних ставок є зменшення рівня інфляції, зниження з 1 січня 2016 р. ставки податку на доходи від депозитів з 20% до 18%, стабілізація валютного курсу, зняття обмежень на повернення валютних депозитів.

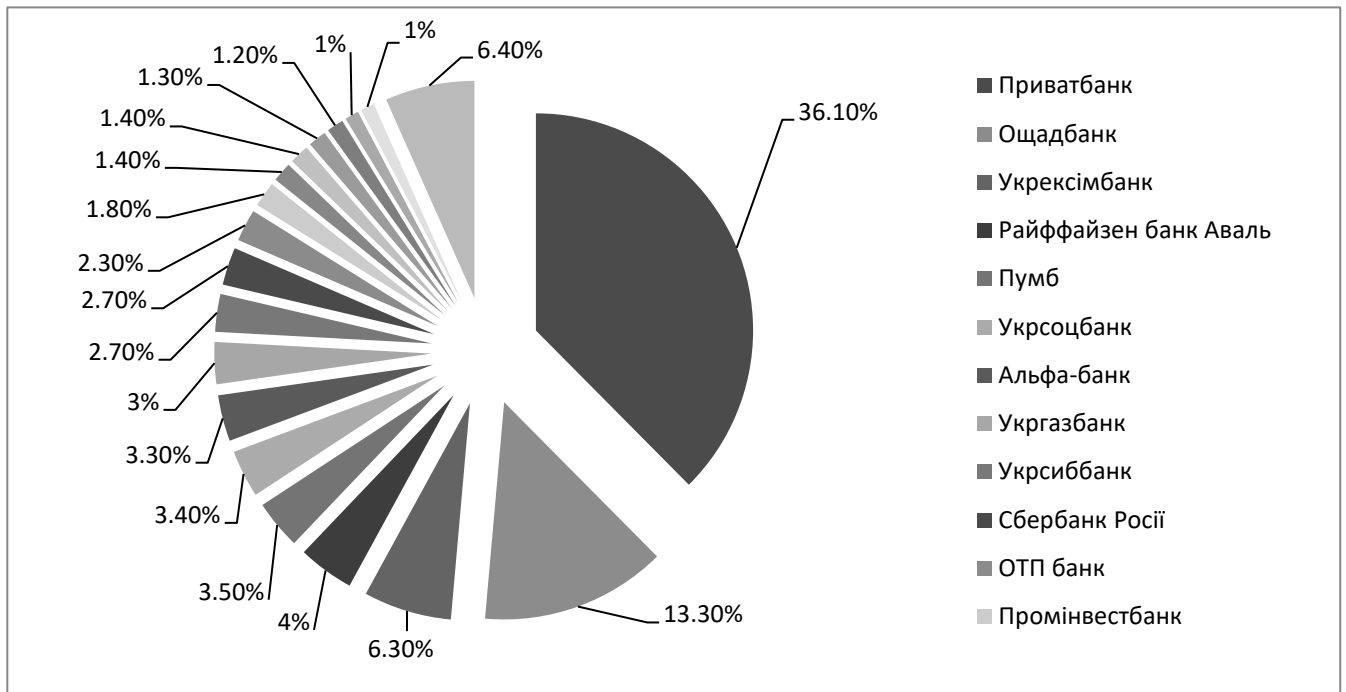

Рис. 2.6. Банки-лідери за обсягом депозитів фізосіб (платоспроможні) станом на 2016 р. [49], [50], [52], [53], [54]

Відсутність шоків, пов'язаних з девальваційними процесами призведе до здешевлення депозитів, оскільки банківський бізнес оголтувся й потреба активного залучення грошових коштів громадян для поповнення ресурсної бази зникла. За законами економічної теорії, зниження ставок за депозитами - це здоровий процес, який покликаний відновити кредитну діяльність.

Методом додаткового залучення комерційними банками коштів на депозити може стати застосування комплексного обслуговування клієнтури. Крім традиційного кредитно- розрахункового та касового обслуговування, комерційні банки надаватимуть своїм клієнтам низку додаткових послуг. Постійне розширення діапазону послуг, зниження їх вартості, покращання якості кредитно- розрахункового та касового обслуговування, надання різноманітних консультацій сприятимуть збільшенню обсягів кредитних ресурсів банку, забезпечуючи йому належний рівень прибутковості під час здійснення активних операцій [33, с. 403]

Враховавши основні проблеми залучення депозитних ресурсів в Україні (дод.В), з метою підвищення депозитної діяльності банків України на ринку роздрібних послуг ми пропонуємо:

- 1) встановити чіткі кількісні індикатори, які повинні сигналізувати про настання ймовірності кризового стану депозитної діяльності банку, з метою подальшої апробації схеми швидкого реагування;
- 2) розробити механізми кооперації між клієнтами та банком для визначення «слабких» місць депозитного обслуговування;
- 3) налагодити структуру можливого Департаменту контактного центру обслуговування клієнтів;
- 4) окреслити можливі вектори вдосконалення діяльності депозитних відділів в контексті формування стабільної клієнтської бази банку.

Таким чином, лише раціональний та комплексний підхід до депозитного обслуговування роздрібного клієнта сприятиме підвищенню якості та дасть змогу збільшити ефективність депозитної діяльності банку на ринку роздрібних послуг.

Фінансово-економічна нестабільність, в умовах якої перебуває економіка України, призвела до значних потрясінь в банківській системі та зведення до мінімуму банківського кредитування. Це пов'язано в першу чергу з тим, що банки не можуть компенсувати власні витрати на кредитування за рахунок одержаних доходів, у зв'язку зі зниженням довіри населення до банківської системи, нестабільністю законодавчої бази, проведенням антитерористичної операції на сході України та багатьма іншими проблемами[19, с. 94].

В умовах розгортання кризових явищ, які носять як фінансовий, так і політичний характер, вітчизняні банки втрачають власні конкурентні позиції в аспекті проведення кредитної діяльності. Основними ризиками, що загрожують стабільності банківської системи України є: низький рівень платоспроможності позичальників, боргові зобов'язання перед іноземними кредиторами, значні коливання курсу гривні до долара США. Дефіцит коштів, що спостерігається зараз не тільки в реальному секторі економіки, а у банківській її складовій в свою чергу також впливає на кредитну активність банків. Розвиток ринку кредитування - це єдиний спосіб відродження економіки і стимулювання виробництва.

Слід зазначити, що еволюція кредитної активності банків України супроводжувалася циклами розвитку банківської системи в цілому. Відгомін

кризи 2008-2009 років вилився в девальвацію гривні, зростанні неплатежів за кредитами, зменшенні вартості капіталу банків. За 2013 р. спостерігається відсутність кредитної активності банків України на тлі погіршення платіжної дисципліни позичальників. У 2014-2016 рр. обсяги наданих кредитів почали поступово зростати. В розрізі ж банків, лідером у кредитування фізичних осіб залишається ПАТ КБ «Приватбанк», протягом зазначеного періоду кількість виданих ним кредитів стабільно зростає (табл.2.1).

Таблиця 2.1

**Кредити та заборгованість фізичних осіб банків України
впродовж 2013 – станом на 01.04.2017 рр., тис. грн. [48]**

№ п/п	Банк	1.10.2013	1.10.2014	1.10.2015	1.10.2016	1.04.2017
1	ПАТ КБ «Приватбанк»	1144070	22496276	24394594	24695476	25099122
2	АТ «Ощадбанк»	137972	381054	2790548	3097028	3347560
3	АТ «Укрексімбанк»	2588117	2448667	362565	207629	209968
4	ПАТ «Промінвестбанк»	8601	105297	61072	39476	31250
5	ПАТ «Сбербанк»	50159	1050066	569452	382978	313892
6	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	3704785	8012114	7594521	5593683	3558492
7	ПАТ «Укрсоцбанк»	7299538	13828631	13465317	17168442	10061711
8	ПАТ «Альфа-банк»	1073323	5133961	3621230	4668657	5642902
9	АТ «УкрСиббанк»	4594068	7013063	7263285	4838894	4049774
10	ПАТ «ПУМБ»	635502	3111707	2654567	3107710	3650530

Аналізуючи обсяги кредитів, наданих домашнім господарствам у розрізі регіонів станом на кінець квітня 2017 року (дод. Д), можна прослідкувати

наступні тенденції: лідируючі позиції за показником отриманих кредитних ресурсів як в національній, так і в іноземній валютах займає Київська область та м. Київ.

Таким чином, проведене оцінювання кредитної активності банків України надало можливість зробити висновки.

Банківські установи почали активно відновлювати кредитну політику з роздрібного сегменту, адже саме споживче кредитування активно зростає. Хоча і темпи приросту кредитів населенню є високими, але на сьогодні обсяги кредитування не створюють системних ризиків. Це пояснюється незначним впливом небанківських фінансово-кредитних установ на роздрібне кредитування. Проте, збереження поточних тенденцій може спровокувати ріст згаданих ризиків. В такому випадку, регулятору стане необхідним вживати макропруденційні заходи та створювати більш жорсткі стандарти оцінки кредитних ризиків.

За даними Національного банку України [3], У 2017 році вперше від початку кризи значно збільшився портфель кредитів фізичним особам. На кінець жовтня валові кредити у гривні зросли на 29,4%, а чисті – на 37,5%. Зростали всі складові, крім кредитів на придбання та будівництво нерухомості. Утім, враховуючи скорочення валютних кредитів, сумарний приріст портфеля був значно меншим і склав 5,1%. Протягом перших десяти місяців валові гривневі кредити зросли на 20,0 млрд грн, а валютні – зменшилися на 13,3 млрд грн в еквіваленті. Частка непрацюючих кредитів у гривні помітно скоротилася, а от якість валютних погіршилася. На сьогодні практично всі кредити домогосподарствам у валюті проблемні. Відношення валових кредитів населенню до ВВП становить менше 6%, а чистих – близько 3%. За рівнем проникнення роздрібного кредитування Україна на одному з останніх місць в Європі. Між розвитком кредитування населення та його доходами існує тісний зв'язок, тож низький ступінь проникнення кредитів в Україні цілком прогнозований. Непрацюючі іпотечні кредити, що були видані до кризи 2007 – 2008 років, становлять понад половину поточного роздрібного портфеля. Вони – наочний

доказ того, що може статися, коли кредитна активність не відповідає рівню доходів позичальників.

Розвиток кредитування в Україні вимагає від банківських установ запровадження у своїй діяльності клієнтоорієнтованого підходу, що означає націленість на формування довготривалих відносин з наявними та потенційними клієнтами, які забезпечать банкам лояльність останніх, розуміння їх намірів і дозволять більш якісно задовольняти потреби клієнтів. Це можна пояснити як процес, що передбачає відмову банків від ролі продавців послуг і перехід до консультаційної моделі побудови взаємовідносин. Запровадження нової методології кредитних відносин банків зумовлює зміну основних принципів відбору проектів, які потребують кредитних ресурсів – слід вибирати ті з них, які спрямовані на розвиток бізнесу клієнта, розробляти заходи щодо зниження проектних і кредитних ризиків та схему фінансування проектів, тобто доведення їх до такого рівня, коли можливим стане їх самостійне фінансування.

Національний банк України пропонує до уваги банків наступні рекомендації[22, с. 38]:

- Консервативно оцінювати кредитні ризики за портфелями споживчих кредитів. Опитування банків показало, що розкид оцінок ймовірностей дефолтів (PD) та втрат у випадку дефолтів (LGD) серед банків украї високий. У 2018 році НБУ проведе аналіз причин таких розбіжностей.
- Регулярно тестувати ефективність внутрішніх скорингових моделей, що оцінюють платоспроможність фізичних осіб.
- Повністю виконувати Закон України «Про споживче кредитування», надавати повну інформацію про умови кредиту та реальну відсоткову ставку.
- Коректно відображати доходи від споживчого кредитування, забезпечити, щоб нараховані та фактично отримані доходи максимально співпадали в часі.
- Диверсифікувати портфель споживчих кредитів за продуктами, напрямками, регіонами тощо.

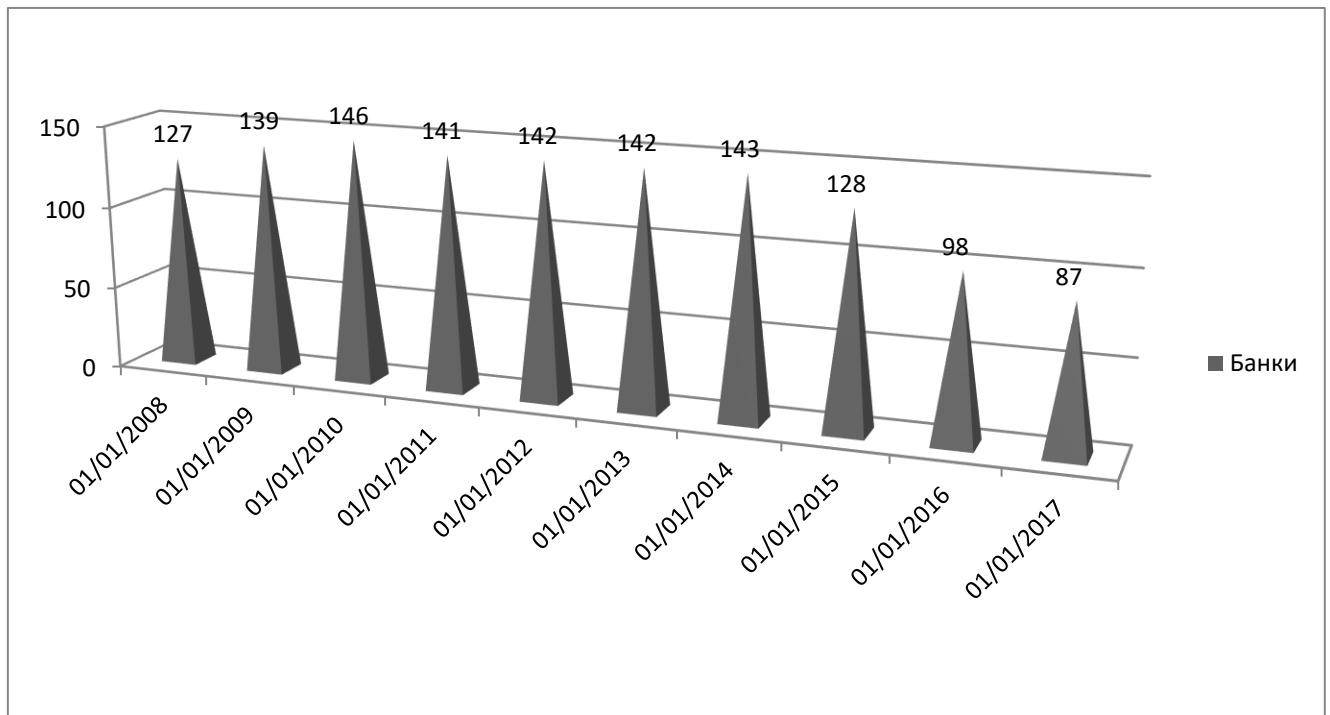
Розглянемо тенденції розвитку роздрібного банківського бізнесу з точки зору каналів продажу, а саме поширення банківських пластикових карток як засобу доступу до банківських продуктів.

Останнім часом в Україні зростає кількість банків-емітентів, точок обслуговування, що сприяє збільшенню кількості держателів карток, а також швидкому розвитку та розширенню українського карткового ринку. Крім того, в нашій державі останніми роками спостерігається збільшення кількості термінального обладнання, стійке зростання обсягів безготівкових платежів із використанням карток і знятих із карткових рахунків готівкових коштів, що супроводжується збільшенням кількості активних (діючих) карток. Саме тому, набагато більше банків ведуть політику приросту обсягів діючих карток і стають учасниками карткових програм[42, с. 680].

Функціонування та розвиток банківського ритейлу, інноваційних рішень та продуктів безпосередньо залежить від активності використання платіжних карток, що в свою чергу залежить від наявної системи та мережі використання таких платіжних засобів.

З 2008 року кількість банків-учасників карткових платіжних систем в Україні зростала до 2014 року, станом на 01.01.2014 р. складала 143 банки. З 2014 року спостерігається зниження кількості банків-членів платіжних карткових систем, що зумовлено як виходом кількох іноземних банків із сфери ритейлу, зокрема, так і скороченням кількості банків загалом по банківській системі у зв'язку з її очищенням від проблемних та неплатоспроможних банків (рис. 2.7).

Аналізуючи динаміку зростання держателів платіжних карток, кількості платіжних карток в обігу та активних платіжних карток, відзначимо, що із 2009 по 2017 рр., кількість випущених карток перевищувала кількість держателів таких карток, і ці картки активно використовувались (рис. 2.8). Це спричинено цільовим випуском карток під обслуговування банківських продуктів, таких як зарплата, депозити чи поточні рахунки.

**Рис 2.7. Банки-члени карткових платіжних систем (шт.)
за 2008 – 2017 рр. [48]**

Що стосується активних карток, то їх кількість з 2015 року почала знижуватись і становила 33 042 тис. у порівнянні для прикладу з попереднім 2014 роком – 35622 тис. штук., що відбулося через масовий випуск карток під різноманітні банківські продукти, котрі надавались громадянам в пакеті продуктів до укладених угод.

Надзвичайно важливою є державна підтримка карткового бізнесу, як одного з напрямів розвитку роздрібного банківського бізнесу – створення необхідних умов для покращення структури грошового обігу за рахунок масових безготівкових платежів із використанням карток і скорочення частки готівкових розрахунків. Пріоритетним напрямом залишається перехід банківської системи на більш інтенсивне використання пластикових карток у проведенні усіх видів платежів. Його чітке і злагоджене функціонування – життєво важливе для економіки будь-якої країни світу, незалежно від її політичної системи чи державного устрою.

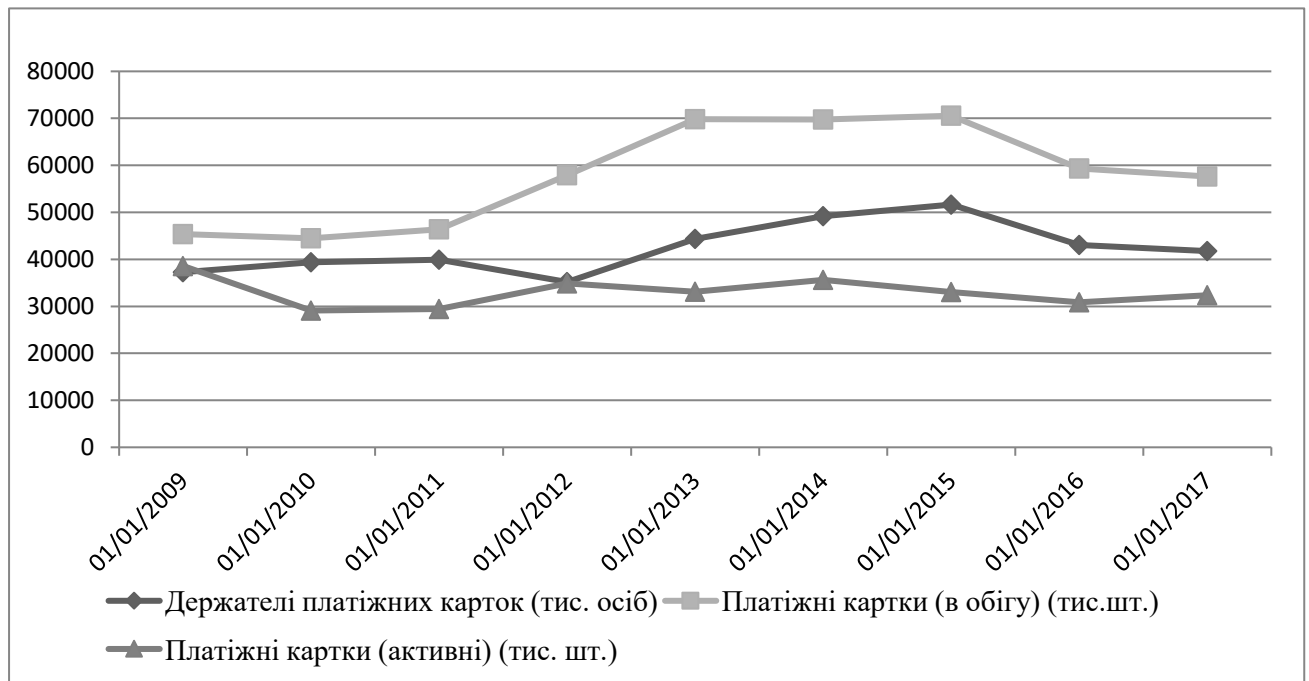

Рис. 2.8. Дані у розрізі банків-членів платіжних систем щодо кількості платіжних карток в обігу за станом на 01.04.2017 [48]

На сьогодні перед банками постає завдання активно конкурувати у сфері ритейлу, їх конкурентоспроможність визначається існуючим брендом, присутністю на ринку, просуванням, організацією продажів і обслуговування, тарифною політикою. Визначальним напрямками розвитку банківського ритейлу повинні стати: збільшення ресурсної бази за рахунок залучення депозитів населення, збільшення беззаставних і короткострокових кредитів, покращення якості обслуговування платіжних карток, а також за рахунок розвитку альтернативних каналів продажу (Інтернет і клієнт-банк, термінали самообслуговування, банкоматні мережі).

Розвиток роздрібного банківського бізнесу повинен мати за основу аналіз життєвого циклу продукту з врахуванням специфіки банківської діяльності, а також з урахуванням потреб як наявних, так і потенційних клієнтів. Варто враховувати при цьому і специфіку ціноутворення на банківські послуги, що проявляється в тісному взаємозв'язку від значень макроекономічних показників, що встановлюються на рівні держави.

Сьогодні, банкам висувають умови активної конкуренції у сфері роздрібного банківництва. Рівень конкурентоспроможності, в свою чергу, залежить від сформованого бренду, тривалості присутності на ринку, організацією просування, продажу та обслуговування продуктів, тарифною політикою. Банківський роздрібний бізнес повинен активно розвиватися вибираючи напрям збереження на існуючому рівні та примноження депозитів населення, подальшого наростаючого розвитку беззаставних і короткострокових кредитів, збільшення рівня доходів за рахунок зростання комісійно-посередницьких операцій, обслуговування платіжних карток та розвитку альтернативних каналів продажів

2.3. Види та особливості ризиків, які супроводжують ведення банківського бізнесу

Банківські установи як економічні суб'єкти структури фінансової системи, здійснюють трансформаційно-посередницьку функцію у межах ринкової економіки країни. Стає очевидним, що в будь-якому середовищі присутній вплив таких факторів як зміна кон'юнктури ринку, дії конкурентів, переорієнтація вподобань клієнтів, що веде до функціонування бізнесу в умовах ризику та невизначеності. При цьому ризик не викликає небезпеки для тої чи іншої події, скільки дії економічного суб'єкту, коли існує невизначеність, який впевнений у подоланні негативних явищ та отриманні необхідної цілі. Наприклад, ризик означає діяльність, котра спрямована на успіх при відсутності майбутніх гарантій, яка потребує економічні вміння і набуті знання як досягати успіху долаючи негативні чинники. Чимало дослідників поділяють значення понять «ризик» і «невизначеність», оскільки на даний момент єдиних стандартів щодо вживання зазначених термінів не існує. Одним з визначень ризику є те, що він уособлює в собі небезпеку виникнення втрат прибутку, коштів, ресурсів, майна тощо через випадки змін умов фінансово-економічної діяльності, несприятливими обставинами тощо.

Існує велика кількість різноманітних класифікаційних ознак, за якими прийнято поділяти банківські ризики. Ми ж розглянемо лише окремі види ризиків, які чинять найсуттєвіший вплив на банківський бізнес.

Кредитний ризик пояснюється ймовірністю несплати позичальником основного боргу та відсотків за користування кредитними коштами. Несвоєчасне погашення кредитів веде до того, що капітал банку може отримати негативне значення, а сам банк стати не спроможним розраховуватись за своїми зобов'язаннями.

Кредитний ризик в банківському бізнесі України впродовж 2017 року помітно знизився. Причиною цього стало покращення фінансового стану позичальників – корпоративного бізнесу та фізичних осіб. Варто очікувати, що з відновленням кредитних програм частка пасивних кредитів продовжить скорочуватися [22, с. 6].

Достатність капіталу – це показник, що відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розраховуватись за своїми зобов'язаннями при здійсненні різного роду операцій. Стає зрозумілим, що ризик, пов'язаний з ним пояснюється необхідністю формувати резерви, які можна використати у випадках відхилень від нормальних умов роботи.

У 2018 році, НБУ планує запровадити новий стандарт МСФЗ 9, після чого показники власного капіталу банківського бізнесу одноразово знизяться. Даний хід не чинитиме суттєвого впливу на достатність регулятивного капіталу більшості фінансових установ. Окремі банки з державною формою власності потребуватимуть докапіталізації [22, с. 6].

Ризик ліквідності є одним з видів фінансового ризику та виникає за рахунок дисбалансів між активами та пасивами банку з огляду на строки розміщення та залучення коштів. Практичні умови ведення банківського бізнесу не дозволяють досягти рівності кредитів і вкладів. Даний ризик виникає через обмеженість в управлінні незапланованими відтоками коштів, змінами у джерелах фінансування та виконанні позабалансових зобов'язань. Ризик ліквідності на даний час

залишається прийнятним, зважаючи на те, що банки мають на балансових рахунках достатню кількість високоякісних ліквідних активів [22, с. 6].

Юридичний ризик - це існуючий або ймовірний ризик, що може стосуватись надходжень та капіталу та виникає через порушення або невиконання банком вимог нормативно-правових актів, а також можливість їх двозначного тлумачення. Юридичний ризик у банківському бізнесі присутній через широкий діапазон відносин з клієнтами, посередниками, податковими установами органами нагляду. Наслідками юридичного ризику для банку можуть стати сплати штрафних та адміністративних стягнень, відшкодування грошових збитків, погіршення репутації та позиції банку на ринку.

Юридичний ризик на вітчизняному банківському ринку незмінно високий. Права кредиторів та позичальників на законодавчому рівні та практичній позиції слабо захищені [22, с. 6].

Валютний ризик є підвидом ринкового ризику та обумовлений коливанням обмінного курсу валюти. Валютний ризик є некерованим для банку процесом, тому необхідно здійснювати постійний його моніторинг та прогнозування. Аналітичною основою для здійснення валютних операцій служать результати прогнозів курсів іноземних валют. Спровокований даний вид ризику коливанням курсу національної валюти, що починається зі змін зарубіжних та внутрішніх відсоткових ставок, які зумовлюються відмінностями процесів інфляції.

Валютний ризик банківського бізнесу нашої країни експерти оцінюють як помірний. Частка валютної складової кредитного портфеля поступово знижується, а самі банківські установи більш зважено оцінюють ризики за валютними кредитами [22, с. 6].

Важливим фактором, що чинить суттєвий вплив на банківський бізнес та всю економіку є ескалація конфлікту на Сході України. У зв'язку з військовими діями на Донбасі посилюються негативні тенденції, що стосуються втрат державного бюджету. Погіршення економічних показників в регіоні має своїм наслідком зниження платіжної дисципліни, що виливається в неспроможності позичальників банків розраховуватись за своїми зобов'язаннями. Збільшення

дефіциту державного бюджету на фоні дефіциту валютних надходжень в країну суттєво знижує можливості емісії гривні НБУ, яка може бути використана для надання кредитів Міністерству фінансів України та операцій на відкритому ринку. В таких умовах емісія гривні спровокувала девальвацію і сприяла посиленню інфляційних процесів, погіршуючи стан і банківського бізнесу.

Візьмемо для аналізу управління окремими видами ризиків в ПАТ КБ «Приватбанк». До ризиків, за якими встановлюють контроль відносять операційний, фінансові та юридичний. Фінансові ризики включають ринковий ризик (що в свою чергу поділяється на валютний, ризик зміни процентної ставки), кредитний ризик та ризик ліквідності. Основною метою моніторингу за амплітудою згаданих ризиків є визначення межі ризику і нагляд, щоб ця межа не перевищувалася. Впродовж 2016 року Приватбанк скоригував процес управління ризиками, вдосконаливши його такими процедурами як: стрес-тестування, зміна періодичності підготовки звітів, перегляд обов'язків конкретних структурних підрозділів.

З огляду на погіршення політично-економічної ситуації в Україні, ще з 2014 року, що частково трактується згаданою вище нестабільністю в одному з регіонів країни, правління Приватбанку прийняло ряд позицій з метою мінімізації ризиків своєї діяльності. Наведемо деякі з них[45, с. 51]:

- підвищення дієвості системи оцінки кредитоспроможності банку, що проявляється в оцінці ймовірності дефолту позичальника, виходячи з його соціально-демографічних характеристик;
- банк призупинив видачу кредитів та зменшив кредитні ліміти на платіжних картках клієнтам, що знаходяться на окупованій території;
- банк впровадив жорсткіші умови надання кредитів юридичним особам, з метою зменшення прострочених заборгованостей за різними галузями економіки;
- банк припинив кредитування у Криму.

У ПАТ КБ «Приватбанк» існують відповідні органи, що відповідають за політику управління ризиками, що супроводжують банківський бізнес (рис. 2.9).

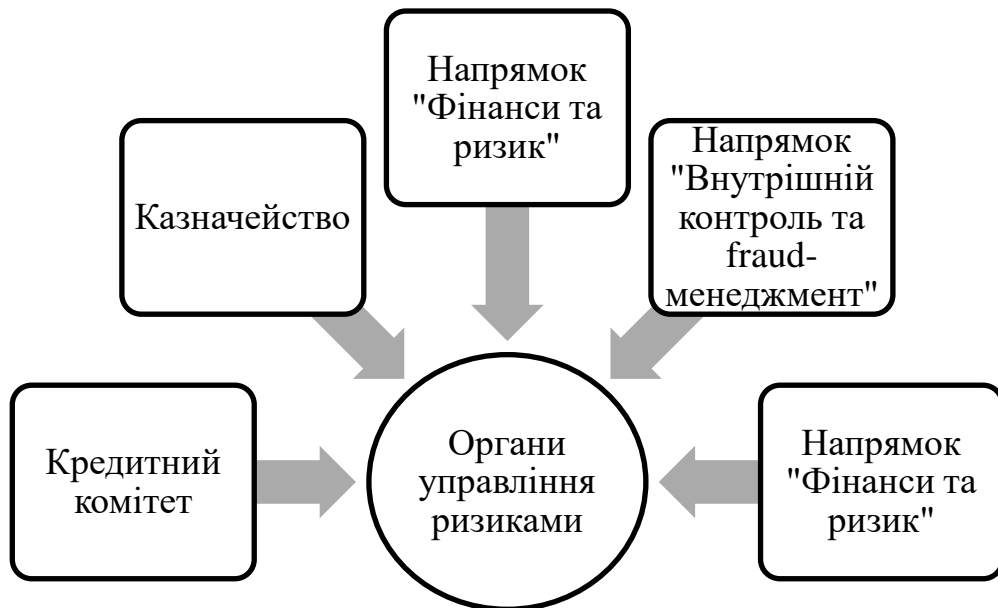

Рис. 2.9. Органи, що здійснюють управління ризиками у ПАТ КБ «Приватбанк»

Крім того, існує окремий департамент – «Compliance», що в перекладі трактується як «Відповідність» та відповідає за контроль процесів управління ризиками та дотриманням вимог законодавчих актів.

Функції та розподіл зон відповідальності комітетів доцільно подати у додатку Е.

Кредитний ризик у Приватбанку, згідно із засадами економічної теорії визначається як ризик спричинення фінансових збитків однією із сторін операції внаслідок невиконання зобов'язань за договором. Існує інструкція банку з кредитування, в якій міститься послідовний опис порядку аналізу фінансового стану позичальника та оцінки заставного майна. Максимально допустимий рівень таких ризиків контролюється та переглядається щорічно або частіше. Кредитний комітет, ділянкою роботи якого і є дана категорія ризиків проводить щомісячний контроль за ефективністю кредитної політики кожного підрозділу, акумулюючи та структуруючи інформацію про кількість проблемних кредитів.

Щодо ринкового ризику, основними об'єктами його дії є відкрита позиція валют, процентні ставки та інструменти капіталу. Керівництво банку встановлює

межі можливих впливів сум ризику, що може бути прийнятним та провадить щоденний контроль за їх дотриманням. Структурні ринкові зміни, проте, не дозволяє застосовувати такий підхід для покриття втрат, що виникають за межами цих лімітів.

Валютний ризик проявляється в таких основних валютних позиціях банку – в українських гривнях, доларах США та євро. Контроль здійснюється щоденно, а правління визначає ліміти по валютах та загальноприйнятий рівень ризику за позиціями «овернайт».

З метою розподілу валютного ризику банк проводить операції щодо розміщення строкових депозитів у банках, з якими укладено угоди і приймає строкові депозити на аналогічний строк від тих самих контрагентів, але вже у іншій валюті (рис. 2.10).

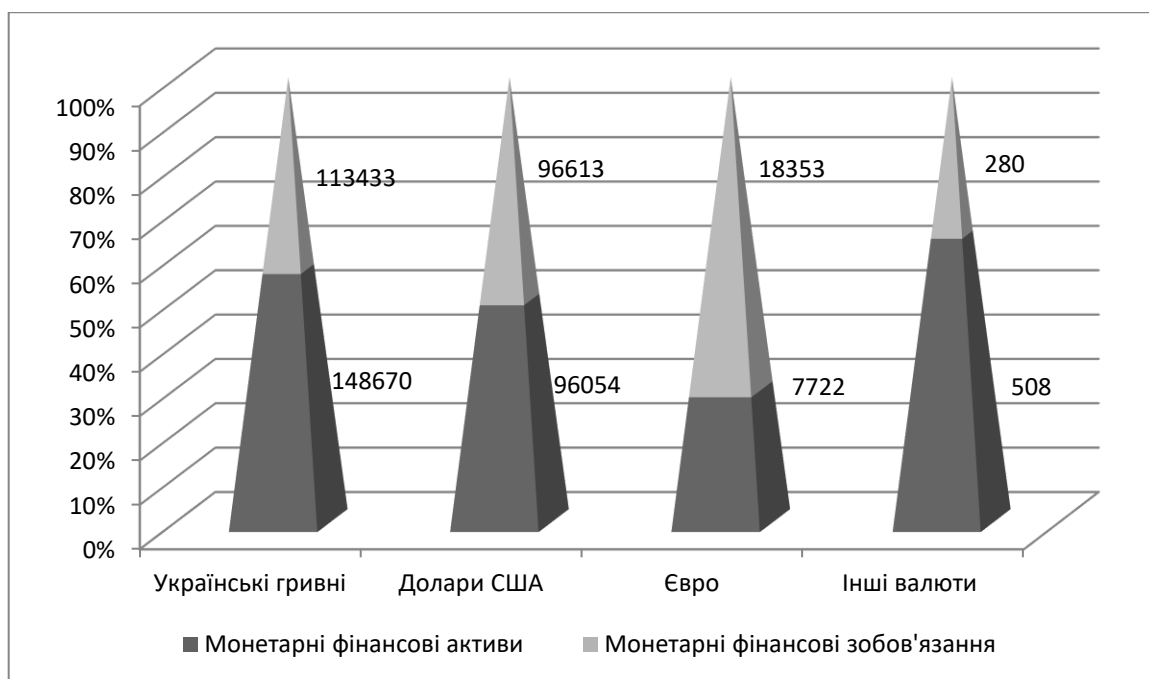

Рис. 2.10. Концентрація валютного ризику ПАТ КБ «Приватбанк» станом на 31 грудня 2015 р., у гривнях[45, с.54]

Наведений вище аналіз включає лише монетарні активи та зобов'язання. На думку керівництва, інвестиції в інструменти капіталу та немонетарні активи не призведуть до виникнення суттєвого валютного ризику. Похідні фінансові інструменти – це монетарні фінансові активи та монетарні фінансові

зобов'язання, що показані окремо для відображення загального валютного ризику Банку (рис. 2.11).

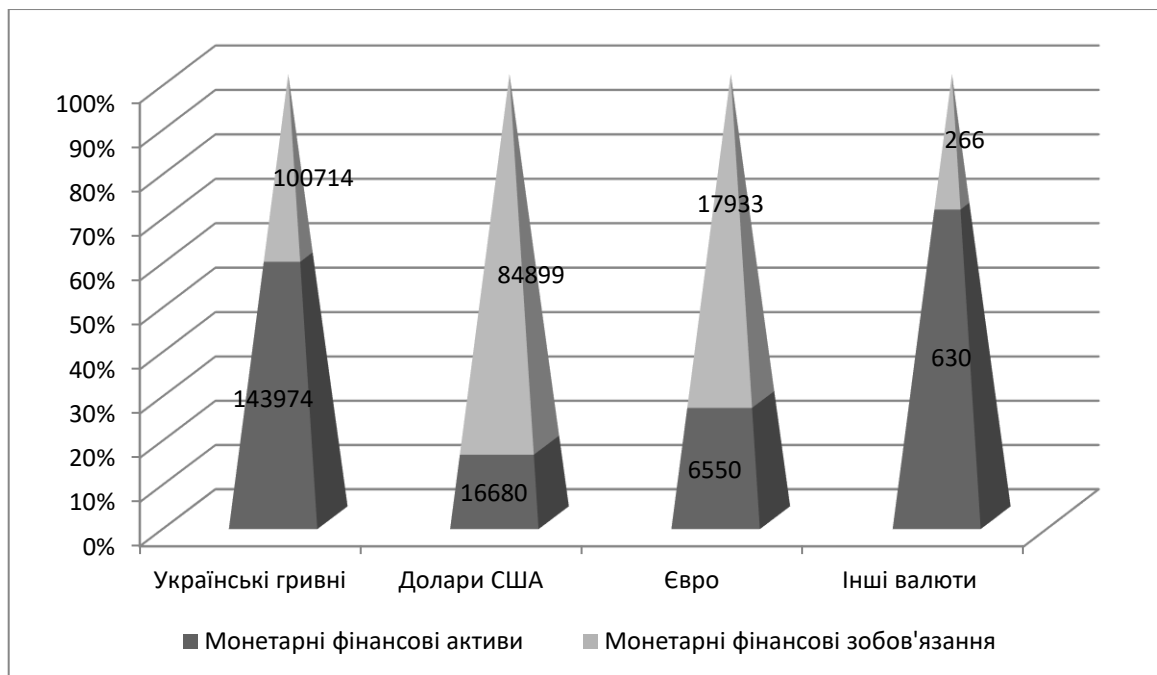

Рис.2.11. Концентрація валютного ризику ПАТ КБ «Приватбанк» станом на 31 грудня 2015 р., у гривнях[45, с.54]

Можливі зміни курсів обміну валют чинять вплив на зміну прибутку або збитку банку (табл.2.2). Ризик був розрахований лише для монетарних залишків у валютах, інших ніж функціональна валюта Банку. При розрахунку чутливості до зміни обмінного курсу долара США врахований вплив визнання справедливої вартості похідного фінансового інструмента, вбудованого у кредити, видані клієнтам.

Ризик процентної ставки наражає банк на можливі втрати внаслідок зміни процентних ставок за фінансовими інструментами. У Приватбанку, ризик, що розглядається може проявлятися в результаті надання кредитів зі сталою процентною ставкою у сумах та на строк, що різняться від сум та строків коштів, які залучаються у короткостроковому періоді.

Відповідно до умов договорів, процентні ставки, що фіксуються як за активними, так і за пасивними операціями можуть переглядатись за погодженням сторін відповідно до змін умов на ринку.

Таблиця 2.2

Вплив можливих змін курсів обміну валют на зміну прибутку або збитку за 2015-2016 рр.[45, с. 55]

У мільйонах українських гривень	Вплив на прибуток або збиток (до оподаткування)	
	31 грудня 2015 р.	31 грудня 2016 р.
Зміцнення долара США на 10% (у 2015 році – зміцнення на 10%)	34	(6587)
Послаблення долара США на 5% (у 2015 році – послаблення на 5%)	449	3294
Зміцнення євро на 10% (у 2015 році – зміцнення на 10%)	(547)	(1138)
Послаблення євро на 5% (у 2015 році – послаблення на 5%)	274	569
Зміцнення інших валют на 5% (у 2015 році – зміцнення на 5%)	11	18
Послаблення інших валют на 5% (у 2015 році – послаблення на 5%)	(11)	(18)

Банк розраховує нормативні коефіцієнти ліквідності, встановлені Національним банком України на щоденній основі. Ці нормативи включають [45, с.59]:

- норматив миттєвої ліквідності (Н4), який розраховується як відношення високоліквідних активів до зобов'язань, що погашаються на вимогу. Цей норматив складав 63,52% на 31 грудня 2016 року (31 грудня 2015 року: 56,87%) при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 30% для ощадних банків та 20% для банків (31 грудня 2015 року: 30% для ощадних банків 20% для банків).

- норматив поточної ліквідності (Н5), який розраховується як відношення ліквідних активів до зобов'язань зі строком погашення, який не перевищує 31 календарний день. Цей норматив складав 147,43% на 31 грудня 2016 року (31 грудня 2015 року: 59,88%) при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 40% (31 грудня 2015 року: 40%).

- норматив короткострокової ліквідності (Н6), який розраховується як відношення ліквідних активів до зобов'язань зі строком погашення до одного

року. Цей норматив склав 73,83% на 31 грудня 2016 року (31 грудня 2015 року: 97,09%) при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 60% (31 грудня 2015 року: 60%). - Звіти за нормативами ліквідності використовуються Казначейством для управління ліквідністю на щоденній основі.

Вивчення й адекватне застосування сучасної теорії економічного ризику, впровадження в повсякденну банківську практику методології та інструментарію управління ризиками сприятиме покращенню діяльності вітчизняних банків, підвищить ефективність, надійність, стійкість, маневреність усієї банківської системи в цілому.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

На основі проведеного аналізу сучасного стану та загроз, що гальмують розвиток банківських продуктів в банківських установах та на прикладі ПАТ КБ «Приватбанк» можна зробити наступні висновки.

1. Оцінюючи тенденції розвитку роздрібного банківництва в Україні, варто відмітити, що банки активно конкурують у сфері ритейлу, а рівень їх конкурентоздатності формується під впливом внутрішніх стратегій розвитку та зовнішніх умов діяльності на ринку. Продуктовий ряд роздрібного бізнесу ґрунтується на результатах розгляду потреб населення і включає: депозитні та кредитні послуги, карткові продукти та розрахунково-касове обслуговування.

2. На даний час, ринок депозитних продуктів України перебуває на стадії стабілізації. Негативні наслідки фінансової кризи та стрімке скорочення кількості банківських установ спровокувало значне зниження довіри осіб, які володіють потенційними ресурсами. Розвиток операцій, пов'язаних із банківськими вкладами характеризується як поступовий, адже кількість та обсяг депозитів на території України зростає.

3. Діяльність банків у сфері кредитування впродовж аналізованого періоду не є успішною. Основними причинами такої поведінки є скорочення реального обсягу кредитного портфелю банків, зниження дохідності кредитних операцій, зростання рівня кредитного ризику. Кредитна діяльність наразі є ризиковою у зв'язку з ростом темпів інфляції та збільшенням частки проблемної заборгованості. Загальні тенденції розвитку ринку карткових продуктів України є позитивними. Невпинно зростають як кількість емітованих пластикових карт, так і обсяги безготівкових платежів з їх використанням. Чітке, злагоджене та інтенсивне функціонування цього напрямку є пріоритетним для економіки країни.

4. Вважається, що одним із основних методів збільшення захищеності національного банківського бізнесу від шоківих потрясінь, тобто так званого «імунітету» від кризових явищ, є доцільне управління усіма видами ризиків. Заходи їх мінімізації та характер виявлення проаналізовано на ПАТ КБ «Приватбанк». Функція управління ризиками у банку проявляється стосовно

валютного ризику, ризику процентної ставки, кредитного ризику, ризику ліквідності, а також операційних та юридичних ризиків. Метою управління фінансовими ризиками є визначення їх лімітів та введення контролю, щоб ці ліміти не перевищувалися. Операційні та юридичні ризики з врахуванням їх особливостей забезпечують належне функціонування внутрішніх правил та політики, що стосуються способів та механізмів впливу на них. Фактором, що суттєво вплинув на роботу банку стала анексія Криму та військові дії на Сході країни. Безумовно це викликало зростання цін на ресурси, девальвацію національної валюти, зниження кредитоспроможності клієнтів та нагальну потребу у переоцінці кредитного портфеля.

5. Вітчизняний ринок корпоративних банківських послуг проаналізовано на прикладі ПАТ КБ «Приватбанк». Перелік послуг, що пропонуються бізнесу цією банківською установою включає наступні позиції: відкриття рахунку, мобільні додатки, корпоративні картки та картки «Ключ до рахунку», зарплатні проекти, депозитні продукти, кредитні послуги, гарантії по Україні та акредитиви в гривні, консультації із зовнішньоекономічної діяльності. Займаючи лідерські позиції на ринку корпоративних банківських послуг в Україні, ПАТ КБ «Приватбанк» невпинно працює над удосконаленням наявної продуктової лінійки та впровадженням додаткових сервісів та програм задля забезпечення європейського рівня обслуговування.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток банківського бізнесу

Глобалізація є однією з ключових та важливих характеристик сучасної світової фінансової системи, це багатоаспектний процес, який має значний вплив на розвиток національних економік, підсилюючи їх взаємозалежність та взаємозв'язок. Процеси глобалізації мають відношення до умов розвитку сукупності економічних, соціальних та політичних світових відносин, що в свою чергу є фундаментальною основою для розвитку національних фінансових та банківських систем. З плином часу, дані процеси чинять дедалі суттєвіший вплив на вітчизняну фінансову систему, посилюючи загрози, що виникають на шляху здійснення державної макроекономічної політики.

Сучасний динамічний розвиток економіки диктує умови, за яких фінансова глобалізація є однією з провідних особливостей міжнародних економічних відносин впродовж останнього десятиліття, а її поступальний розвиток пов'язаний з виникненням і значної кількості протиріч, адже нові форми діяльності розширюють поле потенційних конфліктів провокуючи фінансову нестабільність. Особливо гостро зазначені проблеми проявляються у контексті поглиблення диспропорцій світової економіки та формують реальну загрозу для країн.

Виходячи з цього, питання ефективного прояву глобалізації у всіх її сферах, у тому числі і в банківській, має двояке трактування. Її прихильники підтримують думку про неминучість та всеохоплюючий характер впливу, противники - яскраво описують її негативні сторони та способи її уникнення. Зазначене акцентує увагу на необхідності застосування інноваційних методів регулювання процесів розвитку економічних відносин на світових та національних фінансових ринках. Отож, важливістю набуває аналіз міркувань стосовно дефініції даного поняття.

Проблемам впливу процесів глобалізації на процеси розвитку банківського сектору економіки присвячені праці іноземних Дж. Макліна, Дж. Сороса, В. Ханкеля, Дж. Хансена, та вітчизняних науковців Т. Вахненко, А. Гончарук, О. Дзюблюка, Л. Кузнецової, Л. Распутіної, В. Резнікова, С. Ткаленко та ін.

Вперше термін «глобалізація» (від англ. «global» земна куля) було використано у працях - Дж. Макліна в 1981 р., а пізніше визначено американським вченим Р. Робертсом. Пізніше дефініцію «глобалізація» (globalization) було вжито у 1984 р. у редакційному коментарі «Wall-StreetJournal» щодо рішення М. Тетчер відкрити іноземним банкам прямий доступ на фінансовий ринок лондонського Сіті. З інших джерел відомо, що вперше це поняття вжив Т. Левітт у 1983 р. Він охарактеризував цим словом феномен злиття ринків окремих продуктів, які виробляються великими багатонаціональними корпораціями [13, с. 15]. Зведемо виділені визначення в додатку 3.

Наступним етапом, що входить до складу економічної глобалізації є глобалізація фінансової сфери, яка за історичних обставин склалась внаслідок лібералізації та об'єднання ринків грошей та капіталу, що раніше існували в ізольованому стані в єдиний світовий ринок.

Погляди економістів на трактування поняття «фінансова глобалізація» за напрямом спрямування та спектром дії також суттєво різняться (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Сутність поняття фінансової глобалізації[80], [84], [40]

Автор	Визначення
СергіюШмуклер	Фінансова глобалізація – інтеграція внутрішніх національних фінансових систем у міжнародні фінансові ринки та інститути.
Чуб О.О.	Фінансова глобалізація – це процес об'єднання в єдину світову систему всієї сукупності міжнародних фінансових відносин.
Єлецьких С.Я.	Глобалізація ринків – це посилення ролі міжнародних ринків з погляду кредитування і позичання резидентами різних країн.

Таким чином, проаналізувавши визначення науковців, під фінансовою глобалізацією розуміємо розширення сфери діяльності національних ринків за межі власної економічної системи, що супроводжується інтеграцією у світовий фінансовий простір та збільшенням кількості закордонних філій та іноземних операцій на внутрішніх ринках.

Глобалізація банківського бізнесу покликана усунути бар'єри між внутрішніми та іноземними ринками капіталів й встановити багатоваріантні зв'язки між окремими сферами. Ключовою умовою для забезпечення даного процесу є поняття стабільності сучасної світової економіки. Це пояснюється константою залежності між достатнім рівнем стійкості національних та світових фінансових ринків й економічним зростанням та надійним функціонуванням усього банківського сектору.

Дослідження категорії «глобалізація» також зацікавило ряд науковців (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Сутність поняття банківської глобалізації[5], [26], [79]

Автор	Визначення
Дзюблюк О.В.	Банківська глобалізація – це процес розширення сфери діяльності ТНБ за межі національних кордонів, що супроводжується створенням мережі зарубіжних філій, з одного боку, і зростанням числа іноземних банків – з іншого
Калініченко Л.Л.	Глобалізацію банківської діяльності можна розглядати як уніфікацію банківських систем різних країн світу на основі імплементації міжнародних стандартів банківської діяльності з подальшим перетворенням у єдиний світовий банківський простір
Пол Бонд	Банківська глобалізація – це вплив грошово-кредитного механізму всередині країни і на зовнішніх ринках

Отже, найбільш конкретне визначення даному поняттю надає О.В. Дзюблюк, розглядаючи банківську глобалізацію як процес розширення сфери діяльності ТНБ за межі національних кордонів. Інші автори достатньо

узагальнено дають визначення даному поняття, в свою чергу підвищуючи рівень актуальності даного дослідження.

Внаслідок тісного зв'язку між установами, що виникає в процесі глобалізації банківського бізнесу, останні зіштовхуються із кон'юнктурою на світових фінансових ринках, що в підсумку завдає ускладнень в управлінні банківськими установами. Ринкова економіка диктує правила залучення додаткових ресурсів з огляду на міру фінансової стійкості банківської установи. Виходячи з цього, першочергового значення як для клієнтської сторони, так і для власників має якість та достатній обсяг фінансових ресурсів. Фінансова стабільність для банківського бізнесу стає умовою його виживання, оскільки банкрутство однієї складової ланки тягне за собою погіршення функціонування усієї системи загалом.

Історично склалося, що до середини 60-х років об'єднання банківського та промислового капіталу відбулось у межах національної економіки. Характерною ознакою концентрації та централізації банківського бізнесу у той час було зростання банківських монополій. Саме на цьому етапі виникають перші міжнародні банківські спілки, закордонні філії та відділення, що тимчасово співпрацюють при реалізації конкурентних операцій.

У середині 60-х – на початку 80-х років внаслідок посилення тісної ділової співпраці, виникають нові та набувають значного розширення старі фінансові центри. Країни стали переорієнтовувати банківський бізнес у бік запровадження інвестиційної його складової та розвивати ринок цінних паперів.

1980-1997 роки внесли свою частку у зростання позабалансових валютних зобов'язань банків через збільшення обігу грошових ресурсів. Прийняття Базельської угоди встановило стандарти та вимоги до капіталу банків. Злиття капіталів транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків сприяло утворенню міжнародного фінансово-промислового комплексу.

Заключною складовою переліку даних етапів є підписання країнами-членами Світової організації торгівлі про зняття з 1999 року бар'єрів на ринках

позичкових капіталів, що дало змогу іноземним конкурентам отримати вільний доступ до національної сфери банківського, страхового та фінансового бізнесів.

Капітал, що є основою банківського бізнесу унаслідок процесів глобалізації впевнено та неминуче виходить на міжнародний рівень. Розвиток банківського капіталу відбувається завдяки аналогічним економічним процесам, що спричиняють рух капіталу взагалі. Аксиомою є те, що ефект економії на витратах спостерігається при збільшенні темпу виробництва у грошово-кредитній сфері.

Крім того, загальновідомою особливістю процесів концентрації та централізації банківського капіталу є розширення ринкового сегмента, збільшення прибутків, покращення конкурентних переваг. Швидкі темпи зростання промислового виробництва та нарощування капіталу у цій сфері також є передумовою зростання банків. Слідуючи за гігантами у промисловості, банківський бізнес виходить за національні рамки та переходить у транснаціональну площину.

Як зазначають А. П. Голіков та П. О. Черномаз, під транснаціональним банком розуміють великий кредитно-фінансовий комплекс універсального типу, який розташовується, як правило, широкою мережею зарубіжних підприємств та системою участі, контролюючи за підтримкою держави валютні та кредитні операції на світовому ринку [14, с. 331].

Як зазначає В. В. Поляков транснаціональні банки - це великі кредитно-фінансові комплекси, які за підтримки держави, маючи у своїй структурі широку мережу зарубіжних представництв, контролюють валютні та кредитні операції на світовому ринку, виступаючи головними посередниками у міжнародному русі позичкового капіталу [56, с. 53].

За методикою ООН, транснаціональними вважаються банки з обсягом активів не меншим 2 млрд. дол. і власною мережею філій (не менше ніж у 5 іноземних державах) [39, с. 259].

Найбільші транснаціональні банки світу зосереджені у найрозвинутіших країнах світу.

У 2016 році журнал Forbes опублікував свій щорічний рейтинг найбільших світових банків ForbesGlobal 2000. Рейтинг збудований за показниками сумарних активів банку та ринкової капіталізації. Сума всіх активів являє собою загальну вартість всіх грошових об'єктів у власності банку, а також грошового капіталу, який складається із власних засобів, грошей вкладників, міжбанківських кредитів та засобів, отриманих від емісії облігацій. Показник ринкової капіталізації пояснюється загальною вартістю банку з врахуванням усіх його підрозділів та комерційних активів. Ринкова капіталізація банку розраховується на основі біржової вартості його акцій. Окрім цього, важливими критеріями для банку виступають: операційний та чистий прибуток, оборот, кількість відділень та працівників.

Вже кілька років поспіль, лідируючі позиції в даному рейтингу займають банки Китаю, і це цілком закономірний процес, враховуючи щорічний приріст економіки та промисловості.

Першу позицію займає IndustrialandCommercial Bank of China (ICBC) з активами 3616 млрд. дол. Промисловий та комерційний банк Китаю (ICBC) – найбільший банк у світі та входить у «Велику четвірку» фінансових установ цієї країни, контролюючи при цьому практично п'яту частину усієї банківської сфери в Китаї. ICBC за останніми даними має показник ринкової капіталізації у 238 млрд доларів. Банк створений в 1984 році і на даний момент нараховує більше 460 тисяч співробітників. Штаб-квартира банку розташована в Пекіні, а більше 70% банку є власністю держави.

На другому місці знаходиться ChinaConstruction Bank Corporation з активами у сумі 2939 млрд. доларів. Другий за величиною банк Китаю був утворений у 1954 році і дослівно перекладається як «Китайський будівельний банк». Ринкова капіталізація становить більше 200 мільярдів доларів. Першопочатково ССВ був організований виключно під державні взаємні розрахунки, однак в результаті був успішно репрофільований в комерційний. До складу банку входить більше 14 тисяч відділень по всьому світу, в яких працює 372 тисячі працівників.

Третю позицію посідає Agricultural Bank of China з активами 2816 млрд доларів. АВоС заснований в 1951 році Мао Цзедуном для допомоги колгоспам, селянам і робітникам. На даний час, банк впевнено закріпився в сфері комерційних фінансових організацій Китаю і світу. Головний офіс цього банку знаходиться в Пекіні, однак в своїх активах банк має ще близько 24 тисяч представництв по всіх країні і навіть закордоном. Ринкова капіталізація складає 190 мільярдів доларів.

Четверту сходинку обіймає BankofChina – один із найстаріших і найнадійніших в Китаї. Заснований ще в 1912 році він і по сьогоднішній день займає лідируючі позиції в банківському секторі. Більше 70% банку належить китайському уряду, а сам банк має відділення більше ніж у 20 країнах світу. За останніми даними в складі активів банку знаходиться близько 2629 млрд. доларів, а ринкова капіталізація складає 162 мільярда доларів.

На п'ятому місці впевнено перебуває лондонський HSBS, що є одним із найбільших конгломератів банківського сектору в Європі і світі, нараховуючи в своїх активах більше 2,5 трильйона доларів. Спершу він створювався виключно для взаєморозрахунків між Європою і Китаєм, і по сьогоднішній день залишається ключовим в даних питаннях, однак додатково нараховує більше десятка дочірніх банків, які займаються всіма можливими в даній галузі операціями.

За золотою серединою рейтингу знаходиться JPMorganChase – один із найбільших банків, котрі швидко розвиваються та впливових конгломератів США в банківському секторі. Банк був заснований в 2000 році в результаті об'єднання кількох найбільших банків. Штаб квартира JPMorganChase розташована в Нью-Йорку на Манхеттені. Являє собою і найбільшу установу в інвестиційному банкінгу. На даний момент, в його активах зосереджено 2449 мільярдів доларів, а ринкова капіталізація складає 225 мільярдів доларів.

На сьомому місці перебуває французький банк BNP Paribas, який був заснований в 1999 році та є європейським лідером в сфері фінансових, банківських та страхових послуг. Банк має представництва по всьому світу, а

головні офіси розташовані в Женеві, Парижі та Лондоні. В активах цього банку знаходиться більше 2400 мільярдів доларів при ринковій капіталізації в 73 мільярда.

Восьму сходинку рейтингової драбини посідає Mitsubishi UFJ Financial Group. Японська холдингова компанія розпоряджається активами на 2,3 трильйона доларів, що робить її найбільшим банком Японії. Розширена мережа відділень по всьому світу дозволяє MUFG надавати послуги клієнтам в 40 країнах світу. Компанія була заснована в 2005 році за рахунок злиття двох найбільших банків Японії, штаб-квартира даного холдингу розміщується в місті Осака.

Передостанній фаворитом виступає Bank of America, що виступає найбільшим банківським конгломератом Сполучених Штатів Америки та надає широкий спектр фінансових послуг по всій країні і за її межами. Штаб-квартира розташована в місті Шарлотт штату Північна Кароліна. За останніми даними на балансі Банку Америки акумульовано активів на суму 2149 мільярдів доларів, а ринкова капіталізація складає 163 мільярда.

І на заключному місці Топ-10 найбільших транснаціональних банків світу перебуває французький банк Crédit Agricole, що має на балансі 1911 мільярдів доларів. Crédit Agricole є одним із найбільших банків у Франції, який успішно контролює більшу частину банківського бізнесу країни.

За довгі роки міжнародної діяльності транснаціональні банки здобули деякі особливості, а саме:

- головний і великий посередник між власниками фінансових ресурсів та інвесторами, запозичує капітал для здійснення міжнародного бізнесу;
- головний визначник форм і розподільник каналів руху фінансових ресурсів від їх власників до їх позичальників;
- універсальна фінансова ланка в здійсненні масштабних міжнародних платежів, у залученні вільних грошових засобів та їх розміщення на міжнародних фінансових ринках за умов повернення, дотримання строків і ставок оплати;

– джерело великих обсягів інвестиційних коштів з високим ступенем їх надійності як з точки зору їх походження, так і надання [29, с. 264].

Інтеграція національного банківського бізнесу у світовий банківський сектор відбувається за такими основними напрямками:

- 1) існування капіталу іноземних установ у вітчизняному банківському бізнесі і національного - в банківських системах інших країн;
- 2) налагодження прямих кореспондентських відносин з іноземними банками;
- 3) присутність національних банків в міжнародних банківських організаціях і платіжних системах;
- 4) кооперація України з світовими фінансовими організаціями на рівні центрального банку країни.

3.2. Перспективи розвитку банківського бізнесу в Україні

Сучасні умови розвитку світової економіки мають характерний прояв у поглибленні міжнародних зв'язків у фінансовому просторі. Проте, поруч і з позитивними тенденціями глобалізації, що дають змогу ефективно функціонувати світовій економіці, існують і негативні моменти, що пояснюються посиленням зв'язків фінансових систем та поширенням таким чином структурних дисбалансів. Не є виключенням і вітчизняний банківський бізнес. Враховуючи відкритість вітчизняної економіки, її банківська система однією з перших інтегрується у світовий фінансовий простір. В українському банківстві стали помітнішими процеси активізації іноземного капіталу.

Банківський бізнес в Україні зазнає суттєвого впливу процесів глобалізації. До основних причин, які спричинили значні зміни в банківському секторі, можна віднести такі:

- зростання попиту на банківські послуги внаслідок розвитку ТНК та мережі їхніх філій за межами країни базування, урізноманітнення послуг;

- модифікація стратегій банків, що обумовлена передусім орієнтацією не тільки на національну економіку, а й на зміни в економічній ситуації у світі загалом;

- уніфікація всього фінансового сектору економіки різних країн при роботі як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;

- відсутність можливостей для національної економіки залишатися повністю закритою від іноземного капіталу, оскільки щоразу більша кількість банків створюють філії за кордоном, що призводить до посилення конкуренції між ними;

- зростання частки наукомістких галузей в економіці призводить до того, що інвестування та кредитування має все більш низьку прибутковість і більш тривалий термін їх повернення та окупності;

- підвищення рівня інформаційного та комп'ютерного забезпечення роботи банків, розширення асортименту та підвищення якості послуг, що надаються клієнтам, які є важливими чинниками конкурентоспроможності на ринку[34, с. 15].

Процеси фінансової глобалізації банківського бізнесу в Україні ведуть за собою збільшення рівня нестабільності та ризиковості, які мають причиною зростання кількості світових фінансових криз, а також їх масштабів поширення та суттєвості впливу. Проте, варто пам'ятати, що причиною ризиків можуть бути як об'єктивні (конкурентне середовище, політична ситуація в країні, рівень фінансової нестабільності), так і суб'єктивні фактори (належний рівень підготовки керівництва, контроль за організацією діяльності банків).

Перспективним для бізнесу, який ведуть банки у нашій країні є зниження ризику фінансової нестабільності у результаті виваженої макроекономічної політики, налагодження партнерських відносин на міжнародному рівні, подальшого вдосконалення структури зв'язків між ланками фінансової системи, ефективна побудова системи ризик-менеджменту на основі новітніх надбань у сфері інформаційних технологій.

На сьогодні важливою є імплементація стратегії розвитку та постановка цілей, пріоритетність досягнення яких забезпечить входження банківського бізнесу України у світове фінансове товариство.

Однією із стратегічних цілей вітчизняного банківського сектору є підвищення капіталізації банків. Світова банківська сфера основною умовою функціонування банку ставить укрупнення його капіталу з метою гарантування стабільності його діяльності.

Так, в Україні також чітко починає прослідковуватись тенденція до зменшення кількості банків (табл. 3.3), що пов'язано з санацією банківської системи від неплатоспроможних банків, а також укрупненням банківського капіталу за рахунок процесів злиттів та поглинань, що сприятиме більшій фінансовій стійкості і надійності банківської системи.

Таблиця 3.3

**Кількість комерційних банків в Україні в період
з 01.01.2008 по 01.01.2017 рр.[48]**

	Кількість діючих банків	з них з іноземним капіталом	в т.ч. зі 100% іноземним капіталом
на 01.01.2008	175	47	17
на 01.01.2009	184	53	17
на 01.01.2010	182	51	18
на 01.01.2011	176	55	20
на 01.01.2012	176	53	22
на 01.01.2013	176	53	22
на 01.01.2014	180	49	19
на 01.01.2015	163	51	19
на 01.01.2016	117	41	17
на 01.01.2017	96	38	17

Основними причинами зменшення кількості банків стали: порушення законодавчих вимог Національного банку України, недостатній рівень мінімального обсягу власного капіталу, неспроможність акціонерів забезпечити відповідний рівень фінансової опори.

Іноземні банки виявилися більш стійкими до економічної кризи в порівнянні з приватними вітчизняними, хоча істотно погіршили власне фінансове становище.

Головними причинами вищої стресостійкості іноземних банків стали:

- фінансова підтримка материнських структур;
- більш висока лояльність вкладників;
- менш ризикова політика фондування з меншою залежністю від ресурсів роздрібних вкладників;
- своєчасний вихід більшості іноземних банків з високомаржинального бізнесу споживчого кредитування;
- ефективна стратегія зниження витрат і реорганізації мережі.

Щодо потенційних загроз присутності іноземних банків, політичні ризики на даний момент не здійснилися у зв'язку з високою роздробленістю географічної структури групи іноземних банків і помірною концентрацією системи.

Незважаючи на позитивний історичний досвід, банківським регуляторам і стейкхолдерам важливо докладати зусиль до моніторингу фінансового стану та потенціалу впливу іноземних банків

Важливим елементом макропруденційного регулювання і мінімізації системного ризику може стати система моніторингу за динамікою фінансових ризиків і впливовості іноземних банків (у розрізі дочірніх, материнських установ та країн походження капіталу). Рішення регуляторної дилеми між рівним ставленням до учасників ринку та специфікою іноземних банків дозволить максимізувати корисність іноземного капіталу в інтересах сталого розвитку банківської системи України.

Важливим фактором, що характеризує сучасний стан банківської системи, є активне втручання НБУ у функціонування банківської системи. Не можна дати однозначної оцінки політиці «оздоровлення» банківської системи, яку проводить її головний регулятор. З одного боку, ліквідація неплатоспроможних банків та банків, які порушували українське законодавство, повинно позитивно вплинути на прозорість банківської системи. З іншого боку, надмірне зменшення учасників

банківського сектору може призвести до погіршення конкурентного середовища та умов надання банківських продуктів. Слід підкреслити, що незважаючи на зменшення кількості банків та труднощі у їх діяльності, спостерігається збільшення активів системних банків України

Детальна інформація про динаміку кількості банків України дає можливість зробити висновок про стрімке скорочення їх чисельності (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Динаміка кількості банків України впродовж 2016-2017 рр. [48]

Основними методами проникнення іноземного капіталу в банківський сектор країн є: створення філії чи дочірньої структури; придбання діючого місцевого банку в рамках приватизації або внаслідок банкрутства; портфельні інвестиції в діючий місцевий банк і поступове підвищення акціонерної участі аж до повного контролю; злиття чи поглинання іншого іноземного банку, що володіє філією чи дочірньою структурою в даній країні.

Протягом року у банківському бізнесі, а саме, структурі власності відбулися значні перегрупування.

Станом на 01 січня 2017 року структура власності активів банківської системи України була представлена наступним чином: банки з приватним українським капіталом складають близько 13%, банки іноземних банківських груп – 35%, державні банки – 52%.

Внаслідок переходу системного ПАТ «Приватбанк» у стовідсоткову власність держави частка державних банків в структурі активів БСУ значно зросла протягом IV кварталу 2016 року та станом на 01.01.2017 р. відповідала 52%.

Зауважимо, що в подальшому можливе скорочення частки банків іноземних банківських груп внаслідок виходу банківських установ з російським капіталом з українського ринку. Нагадаємо, 15.03.2017 р. Нацбанком було запропоновано застосування санкцій щодо українських банків з російським державним капіталом на виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України. Застосування таких санкцій передбачає заборону на здійснення будь-яких фінансові операції цих банків на користь пов'язаних з ними осіб, зокрема, материнських структур. В тому числі вводиться заборона на: пряме та опосередковане здійснення будь-яких активних операцій (надання міжбанківських кредитів, депозитів, субординованих боргів, придбання цінних паперів, розміщення коштів на коррахунках тощо); виплату дивідендів, процентів, повернення міжбанківських кредитів/депозитів, коштів із коррахунків, субординованого боргу; розподіл прибутку; розподіл капіталу.

Присутність іноземних установ в українському банківському бізнесі має двояке трактування. Позитивними моментами є: застосування інноваційних методів ведення банківської діяльності (насамперед уваги заслуговує система управління в іноземних банках, використання новітніх інформаційних технологій, що зумовлює покращення функціонування вітчизняної банківської сфери в кризових умовах); управління банківськими ризиками на основі затверджених на міжнародному рівні стандартів; надання широкого спектру банківських послуг; підвищення кваліфікаційного рівня банківського персоналу; залучення іноземних інвестицій та отримання таким чином стабільної ресурсної бази.

Негативними тенденціями присутності іноземного капіталу в банківській системі України є: ризики обмеження незалежності в грошово-кредитній політиці; витіснення з окремого сегменту ринку українських банківських послуг вітчизняного капіталу; ризик поширення спекулятивної діяльності; низький

рівень чинної законодавчої бази у порівнянні з міжнародними стандартами банківського регулювання та нагляду. Оскільки банківський бізнес в нашій країні перебуває ще на стадії розвитку, то функціонування великої кількості іноземних банків може суттєво послабити його позиції. В свою чергу, банкрутство значної частки українських банків призвело до збільшення на ринку іноземних банківських груп. Так, станом на кінець 2016 року частка іноземного капіталу в статутному капіталі банківської системи України становила 48,8% проти 32,5% у 2014 році. Існує економічна аксіома, яка визначає пряму залежність між часткою іноземного капіталу в статутному капіталі банківської системи України та економічною безпекою держави.

Відтак, присутність іноземного капіталу в загальній структурі банківського сектору у найближчому майбутньому не зумовить здешевлення кредитів для реального сектору економіки та залучення прямих інвестицій у пріоритетні галузі економіки, а призведе до процесів на фрагментарному рівні, які гальмуватимуть розвитку вітчизняного банківського бізнесу.

Для оцінки перспектив розвитку банківського бізнесу проведено аналіз основних показників банківської діяльності впродовж 2013-2017 рр. (табл. 3.4).

Так, за підсумками 2017 року, обсяг чистих активів банків збільшився на 26,45 млрд. грн. Однією із складових приросту загальних активів стало збільшення портфеля ОВДП та похідних інструментів Приватбанку внаслідок його переходу до державної власності.

Таблиця 3.4

Основні показники діяльності банків в Україні за 2013-2017 рр. [48]

Показник	2013	2014	2015	2016	2017 (січень – листопад)
1. Чисті активи банків, млрд. грн.	1278,1	1316,85	1254,39	1256,30	1282,75
2. Кредитний портфель, млрд. грн.	911,40	1006,36	965,09	1005,92	1007,13

3. Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	138,29	168,93	194,84	332,27	368,26
4. Зобов'язання банків, млрд. грн.	1085,5	1168,8	1150,7	1132,5	1112,4
4.1. в т.ч. кошти суб'єктів господарювання, млрд. грн	234,9	261,4	317,6	369,9	370,2

Продовження табл. 3.4

4.2. в т.ч. кошти фізичних осіб	433,7	416,4	389,1	437,2	455,7
5. Фінансовий результат діяльності банків, млн. грн.	1 436	-52 966	-66 600	-159 388	1 826

Поряд з цим, наступними вагомими причинами таких кон'юнктурних змін обсягу банківських активів у періоді, який досліджувався було скорочення значної кількості комерційних банків та коливання курсу національної валюти.

У теперішній ситуації банківська діяльність й надалі продовжує характеризуватись низькою активністю кредитних операцій. Протягом 2016 року обсяг банківського кредитного портфеля порівняно з 2015 роком збільшився на 4,2%, що зумовлено у значній мірі конвертацією валютних кредитів у гривневі.

Незначний обсяг банківського кредитування пов'язаний із системною проблемою нестачі довгострокових ресурсів у банківській системі, обмеженим доступом до нових запозичень на міжнародних ринках, погіршенням платоспроможності позичальників, збільшенням обсягів проблемних кредитів, а також зниженням мотивації банків до кредитування внаслідок існування безризикових високоприбуткових інструментів – ОВДП та депозитних сертифікатів НБУ.

Дослідження обсягу зобов'язань банків вказує на проблеми відтоку депозитів. Протягом 2013-2015 рр. у банківському бізнесі була присутня тенденція до зменшення кількості вкладів фізичних осіб, що пов'язано із зниженням реальних доходів населення, ростом інфляційних процесів,

підвищенням недовіри до банківських установ, складною політично-економічною ситуацією в країні та невиконанням НБУ своїх функцій щодо банківського регулювання та нагляду. Перегляд політики НБУ та скасування різного роду обмежень на проведення банківських операцій дало позитивний поштовх на процес відновлення банківських депозитів вже у 2016-2017 рр.

Зниження ефективності функціонування банківського бізнесу в розрізі окремих показників призвело до зниження ефективності банківського сектору в цілому. За підсумками 2016 року в Україні зафіксовано історично великий збиток банківського сектору – майже 159 млрд. грн. Основними причинами збиткової діяльності банків став вплив залучених коштів, заборгованість платежів суб'єктами господарювання, відрахування у страхові резерви тощо.

Банківський бізнес є невід'ємною складовою фінансової системи держави, а стабільність та надійність його функціонування є ключовою умовою економічної безпеки України. Дослідження сучасного стану функціонування банківського бізнесу показало, що впродовж останніх років криза є середовищем його існування. Основний негативний прояв чинять: військово-політична нестабільність, дестабілізація економічних ринків, низький рівень диференціації банківських послуг, тіньова економіка, зниження довіри до банків та продуктового ряду. що вони пропонують, суттєві частки проблемних активів на балансі банків, недосконала діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Для вирішення актуальних проблем розвитку банківської системи та стабілізації умов її функціонування необхідно застосувати систему заходів, спрямованих на: диверсифікацію банківських активів; впровадження нових депозитних програм; підвищення рівня капіталізації банківського сектора шляхом залучення додаткового акціонерного капіталу; удосконалення процедур санації, реорганізації та ліквідації банків; виконання та дотримання нормативів НБУ, що регулюють діяльність комерційних банків; створення умов для залучення інвестицій у вітчизняну банківську систему в межах, що не створюватимуть суттєвих фінансових ризиків [59, с.45].

Не зважаючи на песимістичні прогнози, 2017 рік став для українського банківського бізнесу доволі успішним. Банківська система подолати кризу попередніх років і вийшла в прибуток за фінансовими результатами діяльності. Згідно з даними НБУ, прибуток банківської системи за 11 місяців 2017 року становить 1 826 млн. грн. Характерною особливістю стало зростання ліквідності та стійкості як окремих банківських установ, так і банківської системи в цілому. Основним цьогорічним досягненням для вітчизняних банкірів є повернення довіри клієнтів, адаптація до роботи в нових умовах та готовність до нових геополітичних та кризових викликів. Також до безсумнівних успіхів варто віднести і курсову стабільність. Не зважаючи на політичну нестабільність і практичну відсутність реформаторських змін в країні, банківський бізнес продовжує залишатися одним із драйверів росту економіки.

Перспективним для банківського бізнесу є зосередження уваги на збільшенні кредитування. Це пов'язано з високим рівнем ліквідності, накопиченій в банківській системі, збільшенням залишків на рахунках, ростом вкладень банків в державні облігації. Для того, щоб займати конкурентну нішу, українським банкам просто необхідно розширювати свої кредитні програми. За економічними прогнозами, в найближчому майбутньому буде рости попит зі сторони позичальників і їх можливості розраховуватись за своїми зобов'язаннями.

Відсутність реформ обмежує можливості для розвитку економіки. Низький рівень економічної активності призводить до того, що банки стикаються з дефіцитом якісних позичальників та перспективних проектів для кредитування. В підсумку, це спонукає зниження частки кредитування в структурі банківських активів і збільшення залишків на рахунках та вкладах в державні цінні папери. Парадоксально, проте українські реформи збільшують державну частку у всіх секторах економіки, в тому числі і в банківському, хоч в інших країнах цей процес має зворотній характер. В Україні ці перетворення порушують принципи здорової конкуренції в економіці та підвищують рівень втручання держави в господарську діяльність.

Досягнення поставленої мети можливе завдяки реалізації наступних цілей[69]:

I. Підвищення якості політики Національного банку України, зокрема:

а) реалізація реформи монетарної політики через розвиток її операційної системи для вирівнювання накопичених монетарних дисбалансів, оптимального управління ліквідністю, оптимізації процентної політики.

б) оптимізація валютного регулювання і валютно-курсової політики для забезпечення валютної стабільності.

с) вдосконалення банківського регулювання і банківського нагляду.

д) створення ефективною та дієвою Ради НБУ і розвиток при Раді НБУ потужного науково-дослідницького і експертно-аналітичного центру для розробки і моніторингу реалізації Стратегії монетарної політики, спрямованої на забезпечення валютної стабільності і помірних темпів інфляції, та створення монетарних передумов переходу від моделі сировинного приросту до високотехнологічної промислової економіки.

II. Підвищення довіри суспільства до Національного банку України, банківської системи і національної валюти.

III. Розбудова банківської системи як комплексу рівноправних, різних за розмірами, спеціалізацією і бізнес-моделями банків, які є фінансово здоровими, конкурентоздатними, стабільними, спрямованими на довгострокову перспективу розвитку в Україні, кредитування реального сектору економіки, інноваційний та інвестиційний розвиток.

IV. Розвиток цивілізованого конкурентного ринку банківських послуг на базі сучасної ринкової інфраструктури, нових технологій, дотримання антимонопольного законодавства, недопущення рейдерства.

V. Розвиток процесів банківського кредитування реального сектору, зокрема високотехнологічного виробництва, малого та середнього бізнесу, мікрофінансування для сприяння зростанню економіки і підвищенню зайнятості.

VI. Розвиток державних банків як банків розвитку і структурної перебудови економіки. Для реалізації стратегічних цілей необхідне виконання тактичних завдань:

VII. Підготовка змін до Закону «Про Національний банк України».

VIII. Розробка Програми стимулювання банківського кредитування реального сектору економіки, зокрема високотехнологічних підприємств, експортоорієнтованих виробництв з високою доданою вартістю, малого і середнього бізнесу. Розробка проекту закону «Про банківське кредитування економіки».

IX. Розробка Стратегії розвитку малих і середніх банків як фінансових драйверів інтенсивного розвитку малого і середнього бізнесу.

X. Розробка проекту закону «Про валютне регулювання» замість Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю».

XI. Ефективне вирішення питань реструктуризації проблемної заборгованості за кредитами, наданими в іноземній валюті.

Отже, вирішення нагальних проблем функціонування банківського бізнесу в Україні потребує застосування системи заходів, скерованих на забезпечення загальної економічної стабілізації, відновлення довіри до банківського сектору та підвищення ефективності Національного банку України в частині забезпечення регулювання банківської системи. Реалізація запропонованих заходів дозволить мінімізувати вплив негативних факторів та в перспективі окреслить умови для розвитку банківського бізнесу України.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

На основі проведеного дослідження шляхів удосконалення організації банківського бізнесу в умовах фінансової глобалізації, можна зробити наступні висновки.

1. Процеси глобалізації за останні роки мали всеохоплюючий вплив на економіку практично всіх країн світу, забезпечивши при цьому нові можливості для розвитку та удосконалення. Фінансова глобалізація, в свою чергу, стала на випереджаючий рівень для порівняння з глобалізацією реального сектору економіки та здійснює вирішальний вплив на трансформаційні процеси національних банківських систем.

2. Фінансова глобалізація та банківський бізнес є взаємозалежними та суперечливими поняттями, враховуючи позитивні та негативні рівні впливу. Позитивними наслідками для банківського бізнесу є розширення асортименту банківських послуг та підвищення рівня їх якості, активне запозичення та впровадження інноваційних технологій. Другою групою наслідків є підвищення ризиків з огляду на взаємозалежний розвиток установ, загострення конкуренції на ринку, потоки іноземного капіталу можуть чинити неоднозначний вплив на внутрішній фінансовий ринок.

3. Банківський бізнес в Україні є провідною ланкою фінансової системи та основним центром акумуляції та перерозподілу фінансових ресурсів. Забезпечення його стабільного розвитку є актуальним з огляду на економічне зростання України, можливість виходу на міжнародні фінансові ринки та активна участь у глобалізаційних перетвореннях.

4. Основними ж напрямками подальшого розвитку вітчизняного банківництва повинні стати: підвищення рівня капіталізації та консолідації банків, відповідність міжнародним стандартам управління, трансформація системи ризик-менеджменту, удосконалення законодавчої бази із захисту прав кредиторів та вкладників, очищення ринку від неплатоспроможних банків і вдосконалення роботи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

ВИСНОВКИ

Дослідження суті банківського бізнесу, аналіз сучасного стану роздрібного та корпоративного банківництва, окреслення перспективних напрямів розвитку української економіки в умовах фінансової глобалізації дозволило зробити ряд висновків науково-теоретичного та прикладного характеру:

1. Сутність банківського бізнесу та його характерні риси визначають складний комплекс характерних відносин, що виникають у ринковій економіці. Дослідження теоретичних основ організації банківського бізнесу зумовлене необхідністю впровадження сучасних наукових розробок для забезпечення стабільності банківської системи і подальшого зростання національної економіки в умовах поглиблення міжнародної конкуренції та подолання наслідків фінансової кризи.

2. На основі вивчення підходів до трактування категорій «банк», «банківська діяльність» та «банківський бізнес» дані поняття одержали у роботі свій подальший розвиток, Банківський бізнес визначено як економічну категорію, що об'єднує сукупність економічних відносин між фізичними й юридичними особами, які виникають під час провадження банківської діяльності з метою отримання прямими зацікавленими сторонами економічної вигоди з врахуванням інтересів групи опосередкованих учасників. Специфічними принципами, що сприяють ефективній діяльності банків є: законність; незалежність; колегіальність управління; дотримання банківської таємниці; робота в межах реально залучених ресурсів; побудова взаємовідносин з клієнтами на ринкових засадах; регулювання діяльності банків економічними методами.

3. Розвиток банківського бізнесу в Україні відбувався за динамічним принципом та був спрямованим на задоволення потреб у безперервному обігу грошового капіталу, наданні можливостей підприємствам отримувати державне фінансування, створення надійних умов ощадних операцій з метою акумулювання заощаджень у національній економіці. З метою аналізу проблем розвитку банківського бізнесу України було сформовано хронологію розвитку основних його етапів, що відрізняються факторами впливу та внутрішніми особливостями.

У роботі висвітлено три етапи становлення та розвитку банківського бізнесу в Україні: I – 1991-2000 рр., II – 2001-2007 рр., III- 2008 р.- теперішній час.

4. На основі аналізу якісної і кількісної динаміки роздрібних банківських послуг, що надаються вітчизняними комерційними банківськими установами, виявлена тенденція, що успіх буде залежати від налагодження довготривалих тісних партнерських відносин з клієнтами та рівня їх задоволеності послугами і діяльністю банку в цілому. Це призводить до збільшення асортименту пропонованих послуг, орієнтації на інноваційну складову та створення комфортних умов для обслуговування.

5. Результати аналізу діяльності депозитного ринку України свідчать про стадію стабілізації та подолання наслідків санації банківської системи від неплатоспроможних банків, а також відновлення довіри потенційних вкладників. Пріоритетним є підвищення якості обслуговування клієнтів і вихід на ринок з новими депозитними продуктами за рахунок впровадження активних маркетингових стратегій. Державі варто запровадити санкції до банків, які затримують виплати клієнтам та здійснюють неповернення депозитів.

6. Однією з проблем роздрібного банківського бізнесу є зведення до мінімуму банківського кредитування. Причиною такого явища є умови фінансово-економічної нестабільності, що призводять до частих потрясінь у банківському секторі України. Це пов'язано з тим, з порушенням балансу між власними витратами банків на кредитування та отриманими у тимчасове користування коштами та неможливістю їх компенсувати. Банки змушені приділяти увагу комплексній оцінці майбутніх позичальників та постійному контролю за вже існуючими проблемними кредитами.

7. Ведення банківського бізнесу як і будь-якої діяльності за мінливих умов ринкових перетворень супроводжується ризиками. Процес управління ризиками являє собою прийняття управлінських рішень, орієнтованих на зменшення негативного впливу та збитків для діяльності комерційного банку. У ПАТКБ «Приватбанк» система моніторингу за ризиками банківської діяльності включає перелік органів, а також розподіл зон відповідальності та основних функцій.

Видами ризиків, контроль за лімітами яких веде досліджувана банківська установа є: ринковий, валютний, кредитний, зміни процентної ставки, ліквідності, юридичний та операційний.

8. Кількість корпоративних клієнтів з кожним днем невпинно зростає, а система надання банківських послуг для них потребує вдосконалення. З огляду на це, існує необхідність пошуку більш досконалих форм взаємовідносин комерційних банків з корпоративними клієнтами, формування корпоративної клієнтської стратегії, що відбиває націленість банку на підвищення конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі завдяки динамічній адаптації до умов сучасної економіки і вимог клієнтів. Серед спектру корпоративних банківських послуг, які ми розглядали у першому розділі, ПАТ КБ «Приватбанк» пропонує клієнтам відкриття рахунків, оформлення карток, проведення платежів, обслуговування зарплатних проектів, оформлення депозитів, надавання кредитів, гарантії платежі по Україні, здійснення вексельних операцій, консультаційну інформацію із зовнішньої економічної діяльності та інші операції.

9. Вихід України у глобальне економічне середовище викликав ряд принципово нових проблем та задач, які постали перед комерційними банками. Поширення глобалізаційних процесів у світі, що супроводжується посиленням інтернаціоналізації та транснаціоналізації економіки, інтенсифікацією міжнародних торговельних та інвестиційних потоків, пришвидшенням руху товарів, послуг, факторів виробництва, інформації, технологій, загострює потребу економічних суб'єктів у якісному банківському обслуговуванні. Фінансова глобалізація, як процес супроводжується підвищенням рівня нестабільності та ризиковості, основними проявами яких є зростання кількості міжнародних фінансових криз, збільшення їх впливу на економіку окремих держав та кризових явищ у банківській діяльності загалом. Проте, варто пам'ятати, що ризики можуть бути спричинені не лише об'єктивними факторами, до яких слід віднести підвищення рівня фінансової нестабільності, конкурентне середовище, політичну ситуацію в країні, а й суб'єктивними факторами: кваліфікацією керівництва,

контролем і організацією діяльності банків. Напрямами зниження ризику фінансової нестабільності можуть стати: раціональна макроекономічна політика, тісне міжнародне співробітництво, подальше вдосконалення архітектури світової фінансової системи та ефективне налагодження банками системи ризик-менеджменту на основі новітніх інформаційних технологій, що сприятиме запровадженню у вітчизняну банківську практику сучасних методів управління ризиками.

10. Проведене дослідження сучасного стану банківського бізнесу в Україні і співставлення поглядів вітчизняних економістів на шляхи і методи підвищення ефективності його функціонування дозволило виробити пропозиції, спрямовані на мінімізацію негативних наслідків фінансової глобалізації та вдосконалення механізму роботи. Банківська система України здійснює комплексний вплив на фінансову сферу за рахунок розподілу фінансових ресурсів, впорядкування обігу грошової маси та економічної стабілізації. Негативними факторами, що супроводжують ведення банківського бізнесу на сьогодні є військово-політична нестабільність, дестабілізація на загальноекономічному рівні, зниження довіри громадян до банківського сектору та пропонованих його суб'єктами продуктів. Основними діями Національного банку України за умов, що склалися є: оздоровлення банківського сектору за рахунок виведення з ринку неплатоспроможних банків та накладення санкцій на банки, які є дочірніми філіалами російськи державних банків. Для подолання нагальних проблем банківського сектору та забезпечення стабільного його функціонування необхідно застосувати систему заходів, спрямованих на загальноекономічну стабілізацію, повернення довіри до банківського сектору та підвищення ефективності діяльності НБУ у сфері контролю та регулювання банківської системи. Впровадження в практику запропонованих заходів дозволить звести до мінімуму вплив негативних факторів у короткостроковій перспективі та створить умови для прискореного розвитку банківської системи України у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агарков М. М. Основы банковского права : курс лекций. Учение о ценных бумагах / М.М. Агарков. – Москва : БЕК, 1994. - 350 с.
2. Аналіз банків України: огляди, графіки, факти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bankografo.com/>.
3. Базарний Д. В. Управління вартістю в системі фінансового менеджменту банку / Д. В. Базарний // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 2. – С. 147–152.
4. Базилевич В.Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: навч. посіб. / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич. - К. : Знання, 2006. - 263 с.
5. Банківська система України : становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів : монографія / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Г. Р. Балянт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : Астон, 2012. – 358 с.
6. Банківський менеджмент : підручник / О. А. Кириченко, В. І. Міщенко, В. П. Щербань та ін. ; за ред. О.А. Кириченка. - К. : Знання, 2005. – 831 с.
7. Банківські операції: підручник / О.В. Дзюблюк, Я.І. Чайковський, Н.Д. Галапуп та ін.; за ред. О.В. Дзюблюка. - Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2009. — 696 с.
8. Буряк А. В. Сучасні передумови управління ефективністю банківського бізнесу в Україні / А. В. Буряк // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 5 (24). – С. 63-70.
9. Ван Хорн Дж. Основы управления финансами / Пер. с англ.; гл. ред. Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 800 с.
10. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посіб. / О.В. Васюренко. – К.: Т-во «Знання», 2005. – 242 с.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
12. Гладкова С.Б. Региональный рынок розничных банковских услуг : тенденции и факторы развития : дис. на соискание ученой степени канд. эконом. наук: спец. 08.00.10 / С.Б. Гладкова - СПб., 2007. - 164 с. 8 с.

13. Гладчук К. Глобалізація на світових фінансових ринках та її наслідки / К. Гладчук // Ринок цінних паперів України. - 2011. - №3-4. – С. 14 – 20.
14. Голиков А. П. Международные экономические термины : словарь-справочник : учебное пособие / А. П. Голиков, П. А. Черномаз. – К. : Центр учебной литературы, 2008. – 376 с.
15. Грошово-кредитне регулювання у механізмі забезпечення макроекономічної стабілізації і ефективності функціонування банківської системи України: монографія / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 530 с.
16. Дзюблюк, О. В. Оцінка ефективності кредитних вкладень комерційних банків / О. В. Дзюблюк // Фінанси України. – 2000. – №9. – с. 149-154.
17. Дзюблюк, О. В. Оптимізація управління активами і пасивами комерційного банку / О.В. Дзюблюк // Фінанси України. – 2002. – №5. – с. 129-137.
18. Дзюблюк, О. Розвиток банківської системи в умовах інтеграції економіки України у світове господарство і лібералізації міжнародного руху капіталу / Олександр Дзюблюк, Любов Прийдун // Світ фінансів. – 2008. – № 2. – С. 8-20.
19. Дзюблюк, О. В. Управління ліквідністю банківської системи України : монографія / О. В. Дзюблюк, В. Я. Рудан. - Тернопіль : Вектор, 2016. - 290 с.
20. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять банківську таємницю, та розголошення банківської таємниці» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2252-15>
21. Закон України Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України, прийнятий Верховною Радою України 07.12.2000 № 2121-III. – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

22. Звіт про фінансову стабільність Національного банку України [Електронний ресурс]. – 2017. - №4. – 75 с. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60764561>
23. Земцова Л.Н. Законность банковской деятельности в системе принципов финансового права : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : 12.00.14 / Л.Н. Земцова. – Саратов, 2011. – 27 с.
24. Івасів І. Результативність банківського менеджменту: від прибутку до максимізації вартості / І.Б.Івасів // Стратегія економічного розвитку України: зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, 2008. – Вип. 22–23. – С. 143–148.
25. Івасів І.Б. Універсальний банкінг: ризики та переваги / І.Б. Івасів // Вчені записки: науковий збірник КНЕУ. Вип. 5 / Ред.: А.Ф. Павленко. – К., 2003. – С. 100–105.
26. Калініченко Л.Л. / Глобалізація банківської діяльності та її вплив на банківську систему України // Вісник економіки транспорту і промисловості, №43, 2013. – С 77-81.
27. Калініченко Л.Л. Брунько О.О. Тенденції роздрібних банківських послуг в Україні / Л.Л. Калініченко, О.О. Брунько // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. - №41. – С. 35-41.
28. Карманов, Є. Банківська таємниця як об'єкт цивільно-правового регулювання / Є. Крамаров // Право України. – 2001. – №12. – С. 113.
29. Ключко Л. А. Транснаціональні банки: позитивний вплив і негативні наслідки для національних банківських систем / Л. А. Ключко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8 (110). – С. 257–264.
30. Коваленко М.О. Депозитна політика банків України та її вплив на ефективність залучення депозитних ресурсів [Електронний ресурс] / М.О.Коваленко // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. - №2. – С. 39-44. - Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2017/9.pdf
31. Коган М. Л. Правоотношения между Госбанком и объединениями // Советское государство и право. — 1974. — № 1. — С. 60.

32. Комісарчик О. В. Теоретичні аспекти роздрібного банківництва / О. В. Комісарчик // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. праць / відп. ред. А. М. Мороз. – К. : КНЕУ, 2010. – Вип. 15. – С. 75–83.
33. Кошонько О.В. Тенденції розвитку вітчизняного депозитного ринку в сучасних умовах [Електронний ресурс] / О.В. Кошонько // Гроші, фінанси і кредит. – 2016. -№3. – С. 399-405. - Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/70.pdf
34. Криклій А.С. Фінансова система України в умовах глобалізації: тенденції, проблеми, перспективи // Економіка та держава. – 2006.– №2.– С. 14–16.
35. Купрієнко О.В. CRM-стратегія як чинник підвищення ефективності функціонування роздрібного бізнесу комерційного банку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1989/1/201032.pdf>
36. Масленченков, Ю.С. Работа банка с корпоративными клиентами: учеб. Пособие для вузов/ Ю.С. Масленченков, Ю.М. Тронин. – М.: Юнити-Дана, 2003. – 358 с.
37. Маслова Н. О. Актуальні проблеми та перспективи депозитної діяльності банків на ринку роздрібних послуг [Електронний ресурс] / Н. О. Маслова, О. І. Песляк. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/fkd/2011_1/part1/8.pdfМацелик М.О.
38. Фінансове право: навч. посіб. / М.О. Мацелик, Т.О. Мацелик, В. А. Пригоцький; за заг. ред. В. К. Шкарупи. — К.: Знання, 2011. — 815 с.
39. Міжнародний бізнес : підручник / В. А. Вергун, А. І. Кредісов, О. І. Ступницький та ін. ; за ред. проф. Вергун. – К. : ВАДЕКС, 2014. – 810 с.
40. Міжнародні фінанси: термінологічний словник / під. Ред. С. Я. Єлецьких. – Краматорськ: ДДМА, 2007. – 64 с.
41. Міщенко В.І., Яценюк А.П., Коваленко В.В., Коренева О.Г. Банківський нагляд: навч. посіб. — К.: Знання, 2008. — 406 с.

42. Невідома Л.О. Оцінка діяльності банку на ринку платіжних карток /Л.О. Невідома, О.В. Марченко // Молодий вчений. – 2017. - №5(45). – С. 680-684. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/151.pdf>
43. Нечипорук С.В. Конституційні засади організації та функціонування судової влади в Україні (питання теорії і практики) : дис. канд. юрид. наук : 12.00.02 / Нечипорук С.В. – Чернівці, 2010. – 225 с.
44. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. – Т. 3 / Укладачі В. В. Яременко, О. М. Соліушко. – К.: Аконіт, 2000. – С. 714.
45. Окрема фінансова звітність та звіт незалежного аудитора ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – 2016. – 76 с. - Режим доступу: https://static.privatbank.ua/files/acpbua/Separate%20UKR_PB%202016.pdf
46. Олексіч Д. В. Методичні засади оцінки вартості банківського бізнесу: дис. кандидата екон. наук: 08. 00. 08 / Олексіч Дмитро Володимирович. – Суми, 2008. – 248 с.
47. Орлюк О.П. Банківське право: навч. посібник. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 376 с.
48. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу:https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
49. Офіційний сайт АТ «Укрексімбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eximb.com>
50. Офіційний сайт АТ Ощадбанк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/ua/>
51. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
52. Офіційний сайт ПАТ «ПУМБ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pumb.ua/>
53. Офіційний сайт ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aval.ua/personal/online/>

54. Офіційний сайт ПАТ «Укрсоцбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.ukrsotsbank.com/>
55. Офіційний сайт ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua/>
56. Поляков В. В. Мировая экономика и международный бизнес: учебник / В. В. Поляков, Р. К. Щенина. – 5-е изд., стереотип. – М. : 2008. – 681 с.
57. Попова А.А. Розничная банковская деятельность и стратегии ее развития в России :автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 / А.А. Попова. - Саратов: 2007. - 20 с. 10-11 с.
58. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 року // Офіційний вісник України.— 2001.— № 32 (23 серпня 2001 р.).- Ст. 1457.
59. Пурій Г.М. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України / Г.М. Пурій // Міжнародний науково-практичний журнал : Фінансовий простір. – № 3(27). –2017. – С. 41-45. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/stat/uk/forauthors>
60. Рикардо Давид. Высокая цена слитков — доказательство обесценения банкнот. — Сочинение. — Т. 2. — М.: Гос. изд_во политической литературы, 1955. — 104 с.
61. Рикардо Давид. Предложение в пользу экономного и устойчивого денежного образования, а также замечания о прибыли английского банка, поскольку она связана с интересами государства и собственников капитала банка. — Сочинения, т.2, — М., Гос. изд_во политической литературы, 1955. -254 с.
62. Росс, С. Основы корпоративных финансов: Пер. с англ. / С. Росс, Р. Вестерфилд, Б. Джордан. – М.: Лаборатория базовых знаний, 2001. – 720 с.
63. Словник іншомовних слів та термінологічних сполучень / Укладачі Л. О. Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – С. 762.
64. Смит Адам. Исследование о природе и причинах богатства народов. — М.: Изд_во соц._эк. литературы, 1962. — 684с.

65. Сороківська З.К. Роздрібний банківський бізнес: навч. посібник / З.К. Сороківська. – Тернопіль: Астон, 2013. – 245 с. 13 с.
66. Стефанюк В. Верховенство права чи верховенство закону? / В. Стефанюк // Віче. – 2004. – № 2 (143). – С. 21
67. Стоян, И. М. Развитие взаимоотношений коммерческих банков с корпоративными клиентами : автореф. дис. канд. экон. наук : 08.00.10 / И. М. Стоян; Северо-Кавказ. гос. тех. ун-т. – Ставрополь, 2006. – 24 с.
68. Стратегия развития коммерческого банка: вопросы теории и практики управления / Н.В. Бонцевич, И.В. Колбаско, Л.К. Климович и др. – Минск: Право и экономика, 2003. – 208 с.
69. Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020: синергія розвитку банків та індустріалізації економіки // КНЕУ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf.
70. Страховой бизнес: Словарь-справочник / - Р. Т. Юлдашев (авт.-сост.). – М.: Анкил, 2005. – 831 с.
71. Стриженко А.А. / Глобализация мировой экономики: Инвестиционный аспект. – Барнаул: Издательство АлтГТУ, 2000.
72. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності [Електронний ресурс] : монографія / О. В. Дзюблюк, М. Д. Алексеєнко, В. В. Корнеєв [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. - 298 с.
73. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / Под общей ред. проф. А.Г. Грязновой. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 1165 с. – ISBN 966-580-011-5.
74. Чуб О. О. / Банки в глобальній економіці: Монографія. – К. : КНЕУ, 2009. – 340 с.
75. Щербина В. С. Господарське право: Підручник. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 480 с.

76. Юшко, Ю.И. Корпоративные финансы: теория, методы и модели управления: учеб.-метод. пособие / Ю.М. Юшко. – Минск: ФУАинформ, 2006. – 575 с.
77. Ярмук І.М. Принципи фінансового контролю: правовий аспект : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ярмук І.М. – К., 2014. – 226 с.
78. Levitt Theodore The Globalization of Markets // Harvard Business Review 61 (May/June 1983) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hbr.org/product/globalization-of-markets/an/83308-PDF-ENG>
79. Paul Bond / The globalization of commercial banking // Business and Economics Journal [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.aabri.com/manuscripts/11891.pdf>
80. Schmukler S. Financial Globalization: Gain and Pain for Developing Countries // Economic Review. – Second Quarter 2004. – Federal Reserve Bank of Atlanta. – 2004. – 83 p.